

BEDİÜZZAMÂNIN BİLİMSEL ARZUHALARI

MEHMET AKER

BEDİÜZZAMAN'IN
BİLİNMEYEN AKRABALARI
Mustafa ÖZTÜRKÇÜ

• •
BEDİÜZZAMAN'IN

BİLİNMEYEN AKRABALARI

MUSTAFA ÖZTÜRKÇÜ

BEDİÜZZAMAN'IN BİLİNMEYEN AKRABALARI

Copyright © Şahdamar Yayınları, 2009

*Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş.'ye aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

Editör
İsmail KAYAR

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Bekir YILDIZ

ISBN
978-605-4038-10-7

Yayın Numarası
109

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Marbaası
Sarıç Yolu Üzeri No:7 Gaziemir / İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Şubat 2009

Genel Dağıtım
Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31
Tek-Er İş Merkezi Mahmutbey / İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Şahdamar Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar / İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.sahdamaryayinlari.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	11
------------	----

Birinci Bölüm NURSÎ AİLESİ

NURSÎ AİLESİ.....	17
Nursî Ailesine Ait Ferdlere Neseb ve Sülâlesi.....	18
Hatıra ve Telâkkiler.....	20
1- Büyük Veli İnsanların Telâkkileri	24
a) Gavs-ı Hizan Hazretleri:	25
b) Hacı Hasan Feyzi:	26
2- Bediüzzaman'ın Kendi Telâkkileri.....	27
Üstadın Dedeleri ile İlgili Bilgiler.....	28
Hizan, İsparit ve Nurs.....	31
Nursî Ailesine Mensup Fertlerde (Özellikle de Gençlerde) Görülen Bazı Özellikler.....	34
Bediüzzaman'ın Nurs Köyü ve Sakinleri İle İlgili Değerlendirmesi	35
Nursî Ailesinin Vatan-ı Aslıleri Konusunda Bir Değerlendirme	36

İkinci Bölüm

BEDİÜZZAMAN SAİD NURSÎ'NİN AKRABALARI

NURSÎ AİLESİ SOY AĞACI.....	41
Bediüzzaman'ın En Büyük Amcası KOLUZ.....	42
Bediüzzaman'ın Muhterem Babası SOFİ MİRZA EFENDİ.....	44
Üstadın Annesi Nuriye Hanım	48
Sofi Mirza'nın Evlatları.....	52
1- Dürriye Hanım.....	52
Durriye Hanım'ın Oğlu Ubeyd.....	53
2- Hanım	55
3- Molla Abdullah.....	56
Molla Abdullah'ın Kızı Bedia.....	59
Molla Abdullah'ın oğlu Abdurrahman	61
Abdurrahman Amcası İle Beraber.....	61
Bediüzzaman'a Sadakat İçinde.....	62
Abdurrahman'ın Yazdıkları	63
Bediüzzaman'a Hasret	64
Çok Sarstı ve Ağlattırdı	66
“On İkinci Rica	70
4- Said Nursî	77
Tahsile Devam	77
Kur'ân Söndürülemez.....	79
İstanbul'da.....	79

31 Mart'ta	80
Said Nursî Şam'da.....	80
Cihan Harbi Kumandanı.....	81
Osmanlı'nın Son Yılları.....	81
Ankara'ya Davet.....	81
Barla Yılları.....	82
Son Yılları.....	84
Bediüzzaman'ın Cenazesinden Muhtelif Manzaralar	85
Tarihî Sırasına Göre Bediüzzaman Said Nursî'nin Hayatında Önemli Hâdiseler	87
Veda Ziyaretleri.....	94
5- Molla Muhammed (Mehmed).....	96
Molla Mehmed'in Evlatlığı Nurslu Zübeyir	98
6- Abdülmecid Nursî (Ünlükul).....	99
Bir Hatıra	102
Abdülmecid Nursî'nin (Ünlükul) eşi: Rabia Hanım.....	104
Abdülmecid Nursî (Ünlükul)'un Evlatları.....	106
1. Selahaddin.....	106
2. Fuad	106
3. Suad.....	108
4. Nihad.....	108
5. Saadet	108
7- Mercan.....	110

Bediüzzaman'ın İkinci Amcası HACI.....	112
1- Molla Davud.....	113
2- Molla Abdullah.....	114
3- Ubeyd.....	114
4- Amine.....	114
5- Kumri.....	114
Bediüzzaman'ın amcası Hacı'ya dayanan, Hizan ve Nurs köyü ci- varındaki akrabaları şunlardır.....	115
1- Molla Davud.....	115
2- Hacı Kâmil Okur.....	115
3- Hacı Şamil Okur.....	115
4- Hacı Tahir Okur.....	115
6- Abdülbaki Okur.....	116
Bediüzzaman'ın Üçüncü Amcası MEHMİ.....	117
1- Abdurrahman.....	118
2- Reşid.....	118
3- Kasım.....	118
Bediüzzaman'ın amcası Mehmi'ye dayanan, Hizan ve Nurs köyü civarındaki akrabaları şunlardır.....	119
1- Hacı İsa Okur.....	119
2- İsmet Okur.....	121
3- Hacı Mehmed Okur.....	121
4- İhsan Okur.....	121

5- Hikmet Okur.....	122
6- Sıddık Okur.....	122
7- Sabri Okur.....	122
NURSÎ AİLESİ SOY AĞACI.....	124
BİBLİYOGRAFYA.....	127

ÖNSÖZ

Hasreti bağrıma düşen aziz Üstadımın mübarek hayatı ile alâkalı çalışmalarımı sürdürürken Nur bağına bir fidan daha dikmek arzu ve iştiyakım gittikçe artıyordu..

Nasıl olmuştu bilmiyorum Üstad ve Nur sevdası gönlümü çepeçevre sarmış ve bu sevda ile yollara düşmüştüm.

Aziz Üstadımın, mensup olduğu mümtaz ve mübarek aileyi araştırmaya meylettiğimde içime bir korku ve endişe düşmesinin yanı sıra bir o kadar da ümit ve sevinç doluydu ruhum..

“Acaba” takıntıları kalb ve gönlümde cirit atarken, bu mümtaz aileyle alâkalı yapacağım çalışmaya mazhar olmam için de Rabb-ı Rahimime durmadan niyaz ediyordum. Çoğu dostlarıma bu arzumu açarken “zor” kelimesi ile mukabele görüyordum. Üstadımın hayatı ile alâkalı çalışmalarda söz sahibi olan birçok değerli araştırmacı simalarla fikir teatisi içinde bulunmakla birlikte, “Bediüzzaman tarihçisi” olarak bildiğimiz ağabeylere de bu niyet ve arzumu arz ediyordum..

Hepsi sonuçta sunu söylüyorlardı:

“Çok güzel fakat çok derin bir konu”

Ne yapmalıydım? Yine bilmiyordum

Çok düşündüm..

“Bismillâh her hayrın başıdır.” Kelime-i mübarekesine tabiri caizse dört elle sarıldım.

Şu birinci söz, bana rehber olmuş, üstadlık etmişti.

Dağ ne kadar yüce olsa da yol onun üstünden geçerdi ya... Yollara düştüm... Fakat neyi, nasıl yapacağımı bilememenin acziyeti içindeydim...

Sonunda bu mübarek aileyi araştırmak niyet-i halisesiyle nur yolculuğuna çıkmıştım...

Şüphesiz, ilk varacağım mekân nur yolunun menbaı mazhariyetine eren Nurs köyü olmalıydı.

Daha önceki yıllarda defalarca Nurs'a gittiğim halde böyle bir çalışma fikri neden olmamıştı? Bunu da bilmiyordum..

Artık Nurs yoluna koyulmuştum.

Ve nihayet mübarek ve mümtaz ailenin saf ve temiz simalarıyla birlikteydim.

Onlarla karşılaştığım zaman hissettiklerim kıymetli dostum Necmettin Şahiner Bey'in Abdülmecid ağabeyi ilk defa ziyaret ettiklerinde duyduklarına çok benziyordu:

“Mevlâna beldesinde Nursî ailesinden Abdülmecid ağabeyi ilk defa gördüğümde yerimden fırlamış, heyecandan çarpan kalbimle ellerine kapanmıştım. Şefkat meleği beni kucaklamıştı. Adeta Nur ağabeyi, Üstad'ı Bediüzzaman'dan ışıltılar veriyordu.”

Araştırmalarımı bu köy ve mezralarının yanı sıra köyün bağlı olduğu ilçe olan Hizan'da da sürdürdüm. Hizan ve Nurs köyünde günlerce kalarak bu mübarek ve nezih aileye mensup yüzlerce insanla bizzat görüştüm. Bu ailenin ileri gelenlerini ve bunlara bağlı olan akrabalarını araştırarak buldum. Yine kimlerin hangi büyüğe bağlı olduklarını araştırdım ve tespit ettim. Nesep ve sülâleleri hakkında verdikleri bilgileri özenle kaydettim.

Hizan, Nurs köyü ve çevresinde bunları araştırırken, yine o beldeleden aldığım bilgiler doğrultusunda, yurdun birçok yerine yayılmış Nursî ailesinin kimler olduğunu ve nerelerde ika-met ettiklerini bulmaya çalıştım. Bu sonuçlara göre de Nurs ve Hizan'ın dışında oturan Nurslu mübarek aileye mensup zevatın –gerek telefonla ve gerekse mektup yazmak suretiyle– birçoğuna ulaşarak hem onları tanıdım hem de onlardan kıymetli bilgiler aldım.

Muazzez Nursî ailesi hakkında nerede ne varsa toplama gayreti içinde yollara düştüm. Bu çalışmalarım sonucunda mübarek Nursî ailesine mensup fertlerden bazılarının iman, Kur'ân, vatan ve millet uğrunda canlarını seve seve vererek şehid odluklarını, Rus Harbi'ne bu sülâleden pek çok gencin iştirak ettiklerini, dindar, temiz ve nezih bir hayat sürdürdükleri gibi çok önemli hususiyetlerinin olduğunu öğrendim.

“Bediüzzaman'ın Bilinmeyen Akrabaları” adını verdiğimiz bu kitabımız iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri'nin nesep ve sülâlesi ile bunların neşet ettikleri ortam ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Üstad Hazretleri'nin akrabaları anlatılmıştır.

Bu çalışmam sırasında yaptığım yolculuklarda bana refakat ederek yardımlarını esirgemeyen Nursî ailesinden Hizan'da oturan Nur simalılara... Nurs köyünde oturan nur yüzlü insanlara ve Nursî ailesi konusunda eserler yazan dostum araştırmacı yazar Necmettin Şahiner Bey'e... Çanakkale'de oturan mübarek Nursî ailesine mensup değerli insanlar Abdulmecit Ünlükul'un torunlarına ve bu hususlarda yardımını gördüğüm lâkin burada ismini zikredemediğim kıymetli insanlara teşekkürü bir borç bilirim.

Mustafa Öztürkçü

Bursa-Mart 2007

Birinci Bölüm

NURSÎ AİLESİ

NURSÎ AİLESİ

Risale-i Nur'un müellif-i muhteremi Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri'nin mensup olduğu aile araştırıldığında, her yönüyle mübarek, dindar, temiz kalpli ve çoğu insanda bulunmayan âli hasletlerle mücehhez bir sülâle ile karşılaşılmaktadır.

Cenâb-ı Hak bu aileye büyük mazhariyetler ihsan etmiştir. Bu ailenin maddî-manevî yüksek ve nezih seciyelerle mücehhez olmasındaki bir sır da Risale-i Nur eserlerinin müellif-i muhteremi Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri'nin bu aileye mensup olmasıdır.

Bediüzzaman Hazretleri'nin Risale-i Nur gibi yüce ve kutsî hakikatlere mazhariyeti Cenâb-ı Hakk'ın büyük bir nimetidir. Risale-i Nurlar'ın müellif-i muhteremi olması hasebiyle "Bediüzzaman'ın Bilinmeyen Akrabaları" adlı inceleme ve araştırma çalışmamızın membaini Bediüzzaman'ın âli şahsiyeti ve onun eserleri Risale-i Nurlar teşkil etmektedir. Bu mübarek ve seçilmiş ailenin neş'et ettiği mekânın Nurs köyü olması

sebebiyle de tabiidir ki araştırmaya Nurs köyünden başlamak gerekiyordu.

Biz de öyle yaptık. Bediüzzaman Hazretleri'nin doğduğu köy olan Nurs köyüne gittik. Oralarda günlerce kaldık ve araştırmalarda bulunduk. Bunun yanı sıra milyonların okuduğu Risale-i Nur eserlerinde Nursî ailesini aradık. Yazılı eserler ve canlı şahitler ile muhtelif kaynaklara müracaatlarımız sonucu, Nursî ailesi hakkında topladıklarımızı bir araya getirmek suretiyle o pâk sülâlenin bir nebze olsun tanıtılmasını istedik.

Nursî Ailesine Ait Fertlerin Nesep ve Sülâlesi

Nursî ailesinin nesep ve sülâlesi hakkında yapılan değerlendirmelerde birçok bilgi ve belgelerin yanı sıra sözlü rivayetler de önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

Bundan hareketle anlatılan her hatıranın, tutulan her notun pek çok kıymeti ve ehemmiyeti vardır.

Yaptığımız araştırmalardaki sonuçlara göre ortaya çıkan en belirgin hususiyetin bu mübarek ailenin nesep ve sülâlelerinin mümtaz, mübarek ve asil bir silsileye dayalı olduğudur.

Bediüzzaman'ın babasının ismi olan Mirza, İslâm toplumlarında “Bey”, “Ağa” ve “Beyzade” anlamlarında kullanılmıştır. Ayrıca şehzadelere ve seyyidlere de bu adın verildiği bilinmektedir.

Bediüzzaman Hazretleri'nin Nurs Köyü'ndeki Evi

Hatıra ve Telâkkiler

Nursî ailesinin nesep ve sülâleleri ile alâkalı olarak anlatılan hatıra ve telâkkiler vardır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Hüseyin Aksu'nun Hatırası

Bediüzzaman Hazretleri Kastamonu'da ikamet ederken ilk devre milletvekillerinden Hüseyin Aksu Bey, kendisini ziyaret etmiştir. Bu ziyareti ve ziyaret esnasında yaşananları Hüseyin Aksu şöyle anlatmaktadır:

“Kastamonu'da Hacı İbrahim Dağı vardı. (Üstad) Oraya sık sık giderdi. Dağda dua ve ibadet ederdi. Kastamonu'nun yüksek bir kalesi vardı. Bediüzzaman ara sıra bu kaleye de çıkardı. Diyarbakır Milletvekili Ali Özkan Beyle birlikte yanına gitmiştik. Eski günleri biraz yâd ettikten sonra, bir ara Bediüzzaman bana, ‘Sizin aslınız nereden gelmedir?’ diye sordu.

Ben de bizim aslımızın Asya'dan geldiğini söyledim. Kendisi bu mevzuda daha bazı sualler sormuştu. Bu ilk görüşmemizden sonra, müsait zamanlarda yanına gidiyordum. Yine aslımız konusunda sohbet ederken, ben bizim aslımızın Zeynelabidin Hazretleri'ne kadar uzadığını söyledim.

Kendisi benim aslımı ve şeceremi sorduğu için ben de kendisine, ‘Peki Üstadım, siz beni sordunuz, ben de söyledim. Peki sizin aslınız ve şecereniz nereye dayanıyor?’ diye sual ettim.

Hüseyin Aksu

Kendisiyle samimi bir ahbab olmuştuk. Rahatlıkla konuşuyorduk. Bana şu cevabı verdi:

‘Benim annem evlâd-ı Resûl’denidir. Annem Nuriye Hanım, Hazret-i Hasan’a dayanmaktadır. Babam ise oranın yerlisidir.’

Aslına ait bu bilgileri söyledikten sonra “Demek ki aslında birleşiyoruz. Esasât ve kökte aynı nesle dayanıyoruz.” dedi.¹

Nursî ailesinin nesep ve sülâlesi hakkındaki net ve gerçek bilgileri daha iyi anlamak ve o mübarek aileyi daha da yakından tanımak için projektörü mazi derelerine tutmaya devam ediyoruz...

Mehmed Çalışkan’ın Bir Hatırası

Bediüzzaman Hazretleri’ne Emirdağ’da yıllarca hizmet etme bahtiyarlığına eren Emirdağlı Çalışkanlar ailesinden Mehmed Çalışkan bir hatırasında şunları anlatır:

“Bir defa Ahmed Feyzi Kul (Bediüzzaman’ın eski talebelerinden) Emirdağ’a gelmişti. Sohbet etti. Üstadımızın büyük evsafını yüce makamlarını, riyazî ve cifrî tevafuklarla açıklıyordu.

Biraderim Osman Çalışkan’ın kalbine gelir ki: *‘Biz üstadımızı Şarklı olarak biliyoruz. Ahmet Feyzi*

Mehmed Çalışkan

Osman Çalışkan

¹ Necmeddin Şahiner, *Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursî’yi Anlatıyor*, 4/487.

Efendinin anlattığı büyük müceddit ise Âl-i Beyt-i Nebevî'den olacaktır.' Bu kalbî muhasebemden sonra Üstad Hazretleri'nin beni çağırıldığını söylediler. Gittim. Üstad bana; *'Kardeşim ben hem Hasanîyim, hem de Hüseyinîyim... Ahmet Feyzi'nin bütün söylediğini kabul ediyorum. Haydi git.'* dediler."²

Urfalı Salih Özcan'ın hatırası:

"Bir defa Üstad Hazretleri'ni ziyarete gitmiştim. Nesebimi sordu. Ben de 'Seyyidim.' demiştim. Üstad, "Hasanî misin? Hüseyinî misin?" diye sordu. Ben, "Hüseyinîyim." dedim. Bunun üzerine Üstad; *"Kardeşim, ben hem Hüseyinîyim hem Hasanîyim."* buyurmuşlardı.³

Salih Özcan

Muhyittin Yürüten'in Hatırası

Eskişehirli Muhyittin Yürüten Bediüzzaman'ı ziyaretlerinin birinde yaşananları şu şekilde anlatır:

"Ziyaretimin birisinde Üstad'ın yanında Salih Özcan da bulunuyordu. Üstad ona *"Kardeşim sen hakiki seyyidsin. Nuriye de seyyiddir (Üstadın annesi) Mirza da (Üstad'ın babası) seyyiddir."* dedi.⁴

Netice itibarıyla buraya kadar anlatılanlardan anlaşılana şudur:

Nursî ailesinin nesebi ve sülâlesi tamamen seyyiddir ve Âl-i Beyt'tendir. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e dayanmakla birlikte

² Necmeddin Şahiner, a.g.c 2/360.

³ Necmeddin Şahiner, a.g.c 3/235.

⁴ Necmeddin Şahiner, a.g.c 3/201.

Hız. Ali'ye (radiyallâhu anh) intisabı olan bir nesep ve sülâle silsilesindedir.

Bediüzzaman Hazretleri Emirdağ Lâhikası adlı eserinde de şunları ifade eder:

*“Risale-i Nur, Âl-i Beyt'in ve İmam-ı Ali'nin (radiyallâhu anh) manevî bir hediyesidir ve eseridir.”*⁵

Bu arada konu ile ilgili olarak muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi'nin Ahlat'la ilgili değerlendirmeleri ve ecdadının Ahlat'tan Erzurum'a gelmesi ile ilgili sorulara verdiği cevap, Üstad Hazretleri'nin sülâlesinin membaı hakkında da önemli tespitler içermektedir:

“...Ahlat'ı bizler için ölümsüz bir belde yapan ve içimizde ona karşı bir medyuniyet duymaya bizi zorlayan husus onun edâ ettiği ve tamamen ruhanî olan fonksiyonla ilgilidir. Ondan dolayıdır ki, ‘Ruhaniyatlı Şehir’ diye anılma hakkı Bursa'dan evvel Ahlat'ın hakkıdır.

Esasen Bitlis yöresi bütünüyle öyledir. Emevî ve Abbâsî zulmünden kaçarak Arap Yarımadası'nı terk eden ve sığınacak bir yer arayan Ehl-i Beyt ve onları sevip destekleyenler ekseriyetle kendilerine sığınmak ve melce olarak Bitlis ve yöresini tercih etmişlerdir.

İnsanlık tarihinin yaşadığı en büyük trajedilerden biridir Allah Resûlü'nün ciğerpârelerine karşı işlenen utanç verici zulüm ve işkenceler... Beşeriyetin yüz akları diyebileceğimiz Fâtıma neslinin bu seçkin evlatlarının üzerinde, Emevî ve Abbâsî zulmü kara bir bulut gibi çökmüştür. Değil onlardan bir ferd olmak, onları uzaktan seviyor olmak dahi, o devrin hışmına uğramaya yeterli bir sebeptir. Öyle ki, hutbelerde Ehl-i Beyt'e sövmek

⁵ Emirdağ Lahikası, Yeniasya Neşriyat, s.143.

ibadet kabul edilmekteydi. Şekavet ve terörü devletin temsil ettiği bir zaman ve zeminde, dağlardaki vahşi hayvanlara rahmet okutacak hunharlıklar, o günün bu asil ve seçkin insanlarını öyle zorlar ki, onlar dağ başlarında ve yüksek tepelerde yaşamayı, böyle insanların arasında bulunmaya tercih ederler. Onlar için şehirden uzaklaşmak, yaşamak şansına adım adım yaklaşmak demektir. Onun için mümkün olduğu kadar uzaklara gitmeyi tercih etmektedirler. Ancak, Anadolu'da başka yerlere gitmeleri de mümkünken Bitlis ve civarının seçilmesi de manidardır.⁶

...

“Bitlis yöresinin seçilmesi kaderin garip bir cilvesidir. Geylânîlerin ve diğer tarikat kollarının burada zuhuru, ancak Selçukluların Anadolu'ya gelip yerleşmesinden sonra olmuştur. Kar-kış kalkmış, köhne Bizans hâkimiyeti bertaraf edilmiş, diğer taraftan da Emevî ve Abbasî zulmünden emin olunmuş ve bu seyyidler soyu, belli tarikatların içinde ve başında kar çiçekleri gibi açmaya başlamışlardır.

İşte Bitlis'e bakarken böyle bakmak lâzım. Bir Bediüzzaman'ın, günümüzde dahi ulaşılması zor yerlerden zuhuru, yani o şecerenin, membandan kalkıp oralara yerleşmesi katiyen tesadüfi değildir. Hizan ve Nurs yaz aylarında bile zor varılan yerlerdir ki, bu nesil kaçabildiğince kaçmış ve saklanabildiğince saklanmış ve orada bir potansiyel meydana getirmiştir.⁷

I – Büyük Velilerin Telâkkileri

Bediüzzaman'ın dünyaya geleceğini keşfen hissedip haber veren büyük velilerin telâkkileri de Nursî ailesinin nesep ve

⁶ Latif Erdoğan, *Küçük Dünyam*, sf.

⁷ Latif Erdoğan, *Küçük Dünyam*,

Hizan'ın Gayda Nahiyesindeki Gavs-ı Hizan Seyyid Sıbjatullah'ın Mezarı

sülâlelerinin mübarek ve eşsiz silsileye dayandığı yönündedir. Şimdi de bu büyük veli zâtlardan bazılarının telâkkilerini kısaca anlatalım.

a) Gavs-ı Hizan Hazretleri:

“Bitlisli Kevser Hoca, 11.12.1983'te İstanbul'da Bahçelievler semtinde bir evde, büyük bir cemaatin huzurunda aşağıdaki hatırayı anlatmıştır:

“Ben kırk sene kadar meşhur Gavs-ı Hizan'ın köyü olan Gayda'da (Hizan'a bağlı bir köydür.) imamlık yapmış olan Molla Hacı Efendi'den bizzat duydum. O da Gavs-ı Hizan'ın halifelerinden Molla Halid-i Erukî'den duymuş. Molla Hacı dedi ki: Molla Said henüz dünyaya gelmeden Gavs-ı Hizan'ın müritlerinden olan babası Sofi Mirza bir gün Gayda'dan geçerken, Gavs'ı ziyaret etmek istemiş. Müritleri de:

– Gavs şu anda kimseyi kabul etmez. Hususi sohbettedir, demişler.

Sofi Mirza da:

– Eğer siz şimdi Gavs'a haber vermezseniz ben kendim gidip kapıyı çalacağım, demiş.

Müritleri:

– Hadi git öyleyse çal, demişler.

Sofi Mirza gidip kapıyı çalarak içeri girmiş. Gavs Hazretleri Sofi Mirza'yı görür görmez ayağa kalkmış ve hürmetle karşılayıp onu kucaklamış, koluna girmiş, getirip kendi yerine oturtmuş. Aralarında birtakım şeyler konuşmuşlar. Sofi Mirza Efendi ne demişse Gavs Hazretleri de onu “Beli, Beli...(evet, evet)” diyerek tasdik etmiştir. Sonra bu durumu anlatan Gavs Hazretleri, müritlerine hitaben şunları söylemiştir:

“Efendiler bu fakir sofinin sulbünden öyle bir çocuk dünyaya gelecektir ki, yüz kutbiyet onun derecesine yetişemez.”⁸

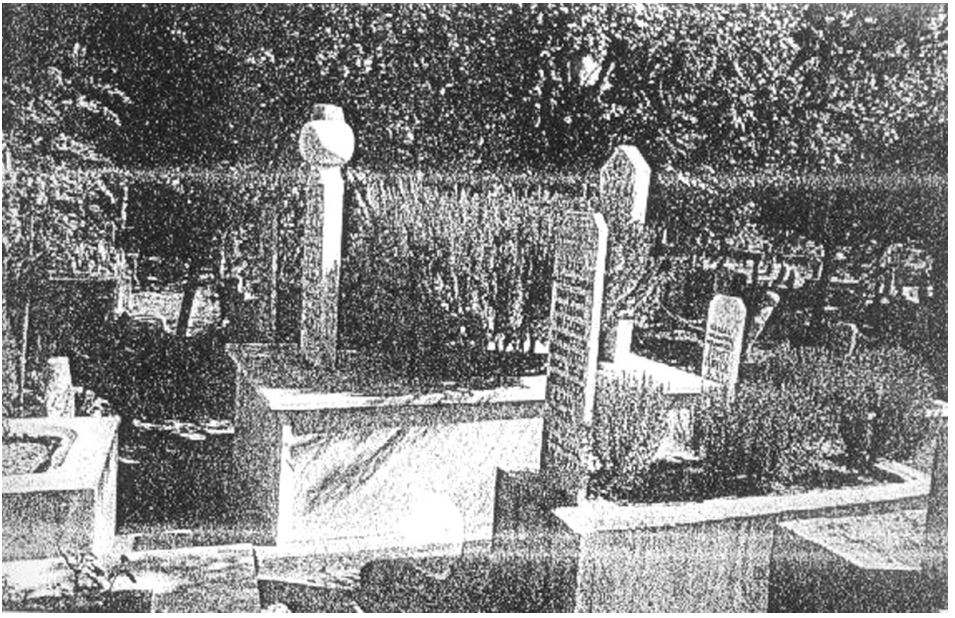
b) Hacı Hasan Feyzi:

“Denizli vilâyetinde yaşamış büyük velilerden Hacı Hasan Feyzi isminde bir zât bir gün talebelerine: “Bugün Kürdistanda (Şark vilâyetlerine o zaman verilen ad) büyük bir veli dünyaya geldi. Bu zât, zamanın sahibi, asrın vekilidir.” buyurmuştur.

Büyük zâtların Bediüzzaman Hazretleri daha dünyaya teşrif etmeden onunla alâkalı gaybî işaretlerinin yanı sıra, bunlardan yüzler derece daha âli ve kuvvetli işârî ve remzî, cifrî ve ebcedî haberler Risale-i Nur'un muhtelif eserlerinde bilhassa, *Sikke-i Tasdik-i Gaybî* eserinde mevcuttur.

Bütün bu hatıra ve telâkkiler ışığında Nursî ailesinin nesep ve sülâlesinin o mübarek ve nuranî silsileye dayandığı söylenebilir.

⁸ Abdulkadir Badıllı, *Mufassal Tarihçe-i Hayat* 1/23.

Denizli Eski Mezarlığında Bulunan Denizlili Eski Veliyyullah'tan Hasan Feyzi (rahmetullahi aleyh)'e Bağlı Hasan Feyzi ve Ailelerinin Mezarları

Zaten Risale-i Nur gibi muazzam bir eser-i âlinin müellif-i muhteremi olma mazhariyetine erişen böyle bir zâtın –dolayısıyla ailenin– silsilesinin de harika olması gerekir.

2– Bediüzzaman'ın Kendi Telâkkileri

Üstad Hazretleri, ihlâsı muhafaza ve insanlar nazarında mânevî bir makam kazanmak maksadından uzak durmak gayesiyle, nesebinin Al-i Beyt-i Nebevî'ye dayandığı hususunu, risalelerinde sarahatle beyan etmemiş, nazarı kendisinden çok Risale-i Nurlar üzerine yönlendirmeye çalışmıştır:

“..Mahkemede Denizli ehl-i vukufu, bazı şâkirtlerin bu itikatlarına göre, bana karşı demişler ki:

‘Eğer Mehdîlik dâvâ etse, bütün şâkirtleri kabul edecekler.’

Ben de onlara demiştim: *‘Ben, kendimi seyid bilemiyorum. Bu zamanda nesiller bilinmiyor. Hâlbuki Âbirzamanın o büyük şahsı, Âl-i Beyt'ten olacaktır. Gerçi mânen ben Hazreti Ali'nin*

(radiyallâhu anh) bir veled-i mânevîsi bükümünde ondan hakikat dersini aldım ve Âl-i Muhammed (aleyhisselâm) bir mânâda hakikî Nur şâkirtlerine şâmil olmasından, ben de Âl-i Beyt'ten sayılabiliyim. Fakat bu zaman şahs-ı mânevî zamanı olmasından ve Nur'un mesleğinde hiçbir cihette benlik ve şahsiyet ve şahsî makamları arzu etmek ve şan, şeref kazanmak olmaz.. ve surr-ı iblâsa tam muhalif olmasından, Cenâb-ı Hakk'a hadsiz şükür ediyorum ki, beni kendime beğendirmemesinden, ben öyle şahsî ve haddimden hadsiz derece fazla makamata gözümü dikmem. Ve Nur'daki iblâsı bozmamak için, uhrevî makamat dahi bana verilse, bırakmaya kendimi mecbur biliyorum.' dedim, o ehl-i vukuf sustu."⁹

Bütün bunlarla beraber Risale-i Nur Külliyyatı'nın satır aralarında Nursî ailesinin nesep ve sülâlesi hakkındaki telakkilerini az da olsa görmek mümkündür:

"Ezcümle: Hazreti Hasan'ın (radiyallâhu anh) altı aylık hilâfetiyle beraber Risale-i Nur'un *Cevşenü'l-Kebîr*'den ve *Celcelûtiye*'den aldığı bir kuvvet ve feyizle vazife-i hilâfetin en ehemmiyetlisi olan neşr-i hakâik-i imaniye noktasında Hazreti Hasan'ın (radiyallâhu anh) kısacık müddetini uzun bir zamana çevirerek tam beşinci halife nazarıyla bakabiliriz. Çünkü adalet-i hakikiye ile bu asırda insanları mes'ud edebilir bir istidatta bulunan *Risale-i Nur'dur ve onun şahs-ı mânevîsi, Hazreti Hasan'ın (radiyallâhu anh) bir muavini, bir mütemmimi, bir mânevî veledi bükümündedir.*"¹⁰

Üstadın Dedeleri ile İlgili Bilgiler

Nursî ailesi hakkındaki tespitlerden birisi de araştırmacı-yazar Necmettin Şahiner Bey'in 1974 yılında Nurs köyünde yaptığı

⁹ Emirdağ Lâhikası-1/253-255.

¹⁰ Emirdağ Lâhikası-1/ 67.

Üstad Hazretleri'nin Fotoğrafları, Eşyaları ve Bazı Eserlerinin de Yer Aldığı Bediüzzaman Müzesi Haline Getirilen Isparta'da Kaldığı Evden Bir Köşe

tespittir ki, aradan yaklaşık otuz yıl geçmiş olmasına rağmen ben de Nurs köyüne yaptığım seyahatlerden birinde aynı konuyu Nurs'un yaşlılarına sorduğumda, bunu doğrular mahiyette cevaplar almıştım. O tespit şöyledir:

“Said Nursî'nin büyük kardeşi Molla Abdullah'ın damadı 105 yaşındaki Sofi Taceddin Arslan'ın anlattığına göre, *Said'in dedesinin ismi Ali, onun babası Hızır, onun babası Mirza Halid, onun babası Mirza Reşan'dır.* Bu bilgiyi Nurs'un en yaşlı insanı olan Hacı Faris ve Said'in amcası Hacı'nın oğlu olan Davud'un oğlu H. Kamil Okur da teyit etmiştir.”¹¹

Nursî ailesinin nesep ve sülâlesi hakkında bu tespitin yanı sıra bir tespit daha vardır. O da şöyledir:

¹¹ Necmeddin Şahiner, Bilinmeyen Taraflarıyla Said Nursî, s. 45.

“Cizre beylerinden bir zât, şehrin meşhur âlimlerinden iki âlimi Bitlis taraflarına Nurs köyüne halka ilim öğretmek için gönderdi. Bu köye gelen iki kardeş cami ve medrese yaptırarak halkı irşad ve tenvire koyuldular. Civar köylerin gençleri ve çocukları bu medreselere koşmaya başladı. Zamanla çıplak dağlar yeşillendi. Dicle'nin kolları, gittikleri yerlere ilimle birlikte hayat da götürdüler. Bu iki kardeşin neslinden, *Mirza Reşan*, *Mirza Halid ve Ali* namlarında dört zât dünyaya geldi. Ali Efendi'nin dört evlâdı vardı. Bunlar; *Hacı*, *Mehmi*, *Koluz ve Mirza* idi.”¹²

¹² Necmeddin Şahiner, Nurs Yolu, s. 68.

Hizan, İsparit ve Nurs

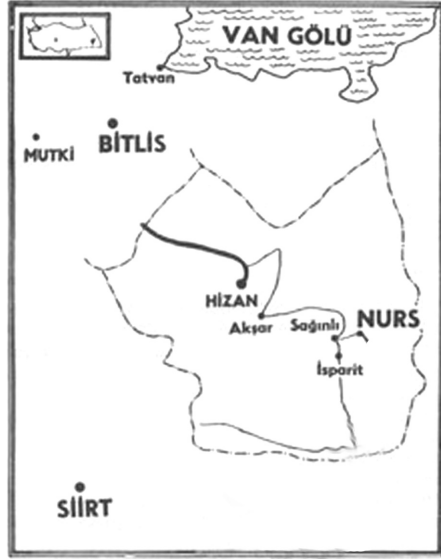
Hizan'ın yazılı tarih öncesi oldukça karanlıktır.

Gökay köyünde bazı tarihsel kalıntılara rastlanmışsa da yeterli arkeolojik araştırma yapılmadığından ilçedeki yerleşmenin tarihine ilişkin bilgi yoktur.¹³

Hizan ve çevresi 7. yüzyıldan itibaren dört asır boyunca Arapların (Abbasîler ve Emevîler)

egemenliğinde kalmıştır. Malazgirt Zaferi'nden sonra Hizan ve çevresine Selçuklu Beyliklerinden Dilmaç oğulları yerleşmişlerdir. Dilmaç oğullarının merkezi Nevs-i Hizan (Kayalar)'dır. Yöre daha sonra sırasıyla sökmenler Beyliği ve Eyyubîler Devletinin egemenliğine girmiştir.

Hizan 1514 yılında Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Seferi sonucu Osmanlı Devletinin egemenliğine girmiştir. Bu tarihten sonra Azerbaycan'dan gelen Murtaza Bey bir beylik kurarak kendi gücü nisbetinde bağımsız yaşamaya çalışmıştır. Bu dönemde Hizan, Erzent olarak bilinmekte idi. Murtaza Bey'in ölümünden sonra yerine oğlu Abdal Bey geçmiştir. Abdal Bey'den sonra Beyliğin başına Mir Şerafettin geçmiştir. Mir Şerafettin'in Hizan'da iki köşk yaptırdığı söylenmektedir. Bu köşklere en önemlisi Giri Serginci diye anılan şimdiki

¹³ AnaBritanica Genel Kültür Ansiklopedisi, 15/355.

Serin Tepe'de kurulmuş olup, 336 odadan ibarettir. Bu Beyliğin yönetimi 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar devam etmiştir.

Hizan, 19. yüzyılın ikinci yarısında Erzurum vilâyetinin Muş sancağına bağlı Bitlis nahiyesinin bir köyü idi. Hizan 1913 yılında Rus işgaline uğramıştır. Bu işgal sırasında Rusların desteğini alan Ermeniler birçok insanımızı katletmişlerdir. Ermenilerin baskıları sonucu Hizan halkı Şirvan ve çevresine göç etmişlerdir. 1914 yılında Rusların çekilmesi ile Hizan halkı kendi yerlerine dönmüşlerdir.

Hizan, 1919 yılında ilçe yapılarak Bitlis iline bağlanmıştır. 1929 yılında bucak haline getirilen Hizan; 1936'da Muş iline bağlanmış daha sonra 2881 sayılı kanunla tekrar ilçe yapılarak Bitlis iline bağlanmıştır.¹⁴

Hizan'a bağlı birçok köy ve belde vardır. Köylerin sayısı yüze yakındır. İlçeye, Van'dan, Van'ı Bitlis'e bağlayan Van Gölü'nün güney tarafından giden yolun Tatvan'a yedi kilometre kalan kısmından güneye doğru ayrılan yoldan gidilir. Batı vilâyetlerinden Hizan'a, Tatvan'dan doğuya doğru giderken Tatvan'ı geçtikten yedi kilometre sonra sağa ayrılan yoldan gidilir.

İsparit, Hizan kazasının nahiyesidir. Aslında İsparit nahiyesi, birçok köyü içine alan bir mıntukaya verilen addır.

İşte **Nurs köyü** de bu toplu köylerden biridir.

Hizan'dan güneye doğru birçok köyü birbirine bağlayan korkunç derelerin ve vadilerin arasından kıvrılarak akan bir yol vardır. Bu yol kıvrıldıkça kıvrılır, uzadıkça uzar gider. Bu yolun sonlarına doğru dehşetli ve büyük bir dere vardır, bu derenin adı Nurs deresidir.

¹⁴ Bkz.: <http://www.hizan.gen.tr>

Bu dereden batıya doğru uçurum gibi dağların yamaçlarından biraz daha ilerlediğinizde karşınıza dağlar arasına sıkışıp kalan bir köy çıkar, işte bu köy Nurs köyüdür.

Coğrafi bakımdan oldukça engebeli ve dağlık arazisi çok olan bu yerlerde kurulan Nurs köyünün evleri de dere yamaçlarına kurulmuştur.

Nurs köyü, yetmiş haneli bir köydür. Camisi, okulu ve bir de Nurs köyünü Koruma Derneği vardır.

Ulaşım eskiye nazaran daha rahattır. Balı ve cevizi meşhurdur.

Nurs Köyünden Bir Manzara

Nursî Ailesine Mensup Fertlerde (Özellikle de Gençlerde) Görülen Bazı Özellikler

Yaptığımız araştırma ve incelemelerde, Nursî ailesine mensup insanlarda –özellikle de gençlerde– hissedilebilen bazı güzel hususiyetlerin öne çıktığı görülmüştür.

Bunlardan tespit edebildiklerimiz şunlardır:

- 1) Kimseye küsemiyorlar. (Nurs köyündeki Nursî ailesine mensup insanların kendi ifadeleri) Ne kadar da küsseler bu küskünlükleri en fazla bir hafta sürer.
- 2) Gençleri gayet temizdir. (Bizim de bizzat gözlemlerimiz o yöndedir.)
- 3) Kız çocukları da aynı özelliktedir.
- 4) Gençlerde fitrî bir saygı ve nezaket, sevgi ve terbiye vardır.
- 5) Kötü huyları yoktur.
- 6) Köyde kendi aralarında kin gütmazler.
- 7) Misafirperverdirler ve sorumluluk duyguları gelişmiştir.
- 8) Merttirler, yalancı değildirler. Fedakârdırlar.
- 9) Oldukça tevazu sahibidirler.
- 10) Aç ve sefalet içinde değildirler.
- 11) Minnet altında kalmazlar. İzzetlidirler.
- 12) İslâm'a fitrî bir bağlılıkları vardır.

Bediüzzaman'ın Nurs Köyü ve Sakinleri ile İlgili Değerlendirmesi

Bediüzzaman Hazretleri'nin, doğduğu köy olan Nurs köyü ve o köyün sakinlerinin tavır ve davranışları ile alâkalı olarak yazdığı bir mektubu şöyledir:

“Aziz kardeşlerim,

Risale-i Nur'un zuhurundan kırk sene evvel, geniş bir hiss-i kable'l-vuku, acip bir tarzda, hem bende hem bizim köyde hem nahiyemizde tezahür ettiğini şimdi bir ihtar-ı mânevî ile kat'î kanaatim gelmiş. Şefik ve kardeşim Abdülmecid gibi eski taleberime bu sırrı fâş etmek isterdim. Şimdi Cenâb-ı Hak sizlerde çok Abdülmecidleri ve çok Abdurrahmanları verdiği için, size beyan ediyorum:

Ben, on yaşında iken, büyük bir iftihar, hattâ bazen temeddüh suretinde bir hâletim vardı. İstemediğim halde pek büyük bir iş ve büyük bir kahramanlık tavrını takınıyordum. Kendi kendime derdim: Senin beş para kıymetin yok. Bu temeddühkârâne, hususan cesarette çok fazla gösterişin niçindir? Bilmiyordum, hayret içindeydim. Bir iki aydır o hayrete cevap verildi ki: Risale-i Nur, kable'l-vuku kendini ihsas ediyordu. Sen, âdi odun parçası gibi bir çekirdek iken, o firdevs salkımlarını bilfiil kendi malın gibi hiss-i kable'l-vuku ile hissedip hodfuruşluk ederdin.

Bizim Nurs köyümüz ise, hem eski talebelerim, hem hemşehrilerim biliyorlar ki, bizim köyümüz, fevkalâde gösteriş ve cesarette ileri göstermek için temeddühü çok severdiler; güya büyük bir memleketi fetheder gibi kahramanâne bir tavır almak istiyorlardı. Ben, hem kendime hem onlara çok hayret ederdim. Şimdi hakikî bir ihtar ile bildim ki: O mâsum Nurslu insanlar, Nurs karyesi; Risale-i Nur'un nuruyla büyük bir iftihar kazanacak; o

vilâyetin, nahiyenin ismini işitmeyen, Nurs köyünü ehemmiyetle tanıyacak diye bir hiss-i kable'l-vuku ile o nimet-i ilâhiyeye karşı teşekkürlerini temeddüh suretinde göstermişler.”¹⁵

Nursî Ailesinin Vatan-ı Aslıleri Konusunda Bir Değerlendirme

Nursî ailesine mensup insanların doğup büyüdüğü merkez, Bitlis vilâyetine bağlı Hizan kazasının Nurs köyüdür.

Bediüzzaman Hazretleri'nin, eserlerinin muhtelif yerlerinde, bu ailenin vatan-ı aslilerinin Isparta ile alâkadarlığı cihetinde birtakım beyanları vardır. Mesela bu hususta bir eserinde şunları söyler:

“Eski Said çok zaman Medresetü’z-Zehra’yı gaye-i hayal ederek çalışmış. Cenâb-ı Hak kemâl-i merhametinden, Isparta’yı o Medresetü’z-Zehra hükmüne getirdi. Ve nahiyemiz olan küçücük Isparta’nın mahdut akraba ve ahbab yerine mübarek Isparta vilâyetini verip binler kardeşi ihsan eyledi. *Belki muhtemeldir ki o küçük Isparta’nın aslı, bu büyük Isparta’dan gitmiş. Benim vatan-ı aslim, o Isparta olmak caizdir.*”¹⁶

Said Nursî'nin hayatının uzun bir müddeti Isparta’da geçmiş olması, hayatının gayesi olan Risale-i Nur eserlerinin burada intişar etmesi, en mühim ve hakiki talebelerinin Isparta ve civarından oluşu oldukça manidardır. Yukarıda izah buyurduğu ifadeler, Said Nursî'nin dolayısıyla da Nursî ailesinin vatan-ı aslîsinin, Isparta olduğu ve Isparta’dan İspartî’e gittiği kanaatlerini doğrular bir mahiyet arz etmektedir.

¹⁵ Emirdağ Lâhikası-1/47-48.

¹⁶ Kastamonu Lâhikası, s.174.

Yine bir başka ifadesinde Said Nursî Hazretleri şunları belirtmektedir:

*“Evet, ben üç cihetle İspartalıyım. Gerçi tarihçe ispat edemiyorum, fakat kanaatim var ki; İsparit nahiyesinde dünyaya gelen Said’in aslı, buradan gitmiş.”*¹⁷

Aynı hususla ilgili olarak bir diğer ifadesi de şöyledir:

*“İsparta benim mübarek bir vatanım ve çok kıymetli kardeşlerimin dahi sevgili vatanlarıdır...”*¹⁸

Bediüzzaman Hazretleri’nin, Nursî ailesiyle alâkalı olarak vatan-ı asileri hususundaki İsparta ile Nurs köyü arasındaki bu irtibatla ilgili olarak Mehmet Sözer Bey’in bir hatırası vardır.

Mehmet Sözer Bey anlatıyor:

Üstad’dan dinlemişim, buyurmuştu ki:

“Bana vaktiyle mânen, ‘Sen İsparta’ya git.’ denilmişti. İsparit namında bizim nahiyemiz vardı. Ben orası zannetmişim. Yanlış anlamışım. İsparit nahiyesi zannetmişim. *Benim vatan-ı aslim, bu İsparta’daymış.*”¹⁹

Mehmet Sözer
(Tenekeci Mehmed Efendi)

¹⁷ Şualar, s.286.

¹⁸ Kastamonu Lâhikası, s.191.

¹⁹ Necmeddin Şahiner, *Son Şahitler*, 2/15.

İkinci Bölüm

BEDİÜZZAMAN
SAİD NURSÎ'NİN AKRABALARI

NURSÎ AİLESİ SOY AĞACI

Bediüzzaman'ın En Büyük Amcası

KOLUZ

Bediüzzaman'nın babası Sofi Mirza Efendi'nin büyük kardeşidir. Hızan ilçesi ve Nurs köyündeki araştırmalarımız sırasında, Nursî ailesine mensup olan birçok insandan aldığım bilgi Bediüzzaman'ın en büyük amcasının isminin Koluz olduğu yönündedir.

Hatta Bediüzzaman'ın amcalarından Hacı'nın oğlu Molla Davud'un oğlu 1927 doğumlu Hacı Şamil Okur'un ifadesi de bu yöndedir.

Hacı Şamil Okur, Nurs köyünün Livar mezarında oturan Nursî ailesinin en yaşlılarından. Nurs köyünün diğer insanları ve özellikle görüşlerini aldığım bütün yaşlı insanları aynı hususta hemfikirdirler.

Koluz'un mezarı Nurs köyündedir. Nurs kabristanında medfun bu zâtın mezarının yerini kesin olarak hiç kimse bilmemektedir. Koluz hakkında bilinen birtakım bilgiler vardır. Ancak bunlar azdır.

Koluz'un üç çocuğu vardır. Bunların mezarları da Nurs köyü kabristanındadır. Çocuklarının birinin ismi Arif'tir. Diğer çocuklarının ismi bilinmemektedir. Arif'in mezarı da Nurs köyündedir.

Bediüzzaman'ın amcası Koluz'a dayanan akrabaları Nurs köyünde ve civarında da yoktur.

*Nurs Köyü Kabristanında Bediüzzaman'ın
En Büyük Amcası Koluz'un Olduğu Söylenen Mezar ve Taşları*

Koluz'un Bediüzzaman'ın amcası olduğunu söyleyen ve onunla ilgili bilgileri veren Nurs köylülerinin adları şöyledir:

Hacı Şamil Okur, Hacı Tahir Okur, Abdalbaki Okur, Abdullatif Okur, İsmet Okur, Mehmet Okur, İhsan Okur, Sıddık Okur, Hacı İsa Okur.

Bediüzzaman'ın Muhterem Babası

SOFİ MİRZA EFENDİ

Mirza Efendi, Nursî ailesinin ileri gelenlerindedir. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Babasının adı Ali'dir. Dört erkek kardeşirler. Yaş sırasına göre kardeşlerin ikincisidir. Diğer kardeşlerinin isimleri şöyledir: Koluz, Hacı ve Mehmi.

Muhtereme eşinin adı, Nuriye'dir. Sofi Mirza Efendi'nin Nuriye Hanım'la izdivacından yedi çocuğu olmuştur. Bunların adları yaş sırasına göre şöyledir:

- 1- Dürriye, 2- Hanım, 3- Abdullah, 4- Said
- 5- Mehmed, 6- Abdulmecid, 7- Mercan

Mirza Efendi'ye yüksek ahlâkı, fazileti ve İslâm'a olan derin ve gönülden bağlılığından dolayı 'sofi' denilmiştir. Hep 'Sofi Mirza' olarak anılmış ve tanınmıştır.

O zamanın şartları içinde kendisi ümmî olduğu halde, bütün çocuklarını okutmuştur. O yılların şartları içinde tedris yapan medreselerde okuttuğu çocuklarının hepsi de âlim ve fâzıl kimseler olarak yetişmişlerdir.

Sofi Mirza Efendi, çocuklarına karşı son derece şefkatli olmanın yanı sıra, aile içinde ve çevrede de son derece iyi, temiz, nizam ve intizama bağlı bir şahsiyet olarak bilinmiştir. Bu özelliklerini, dördüncü çocuğu olan Said Nursî Hazretleri de teyid etmiştir. Üstad Hazretleri'nin hayatındaki nizam ve intizam babasının onun üzerindeki tesirlerinden biridir.

Sofi Mirza Efendi tevekkül sahibi kalp ehli biriydi. Bediüzzaman Hazretleri milis albayı olarak yeğenleri ve talebeleriyle beraber düşmanlara karşı savaşırlarken Sofi Mirza Efendi çok yaşlı ve hasta haliyle Nurs köyündeki evlerinin damında oturduğu kürsüden ufukları göstererek; “Said’imin silâh seslerini duymaktayım.” diyordu. Sofi Mirza Efendi’nin bu sözüne kimse inanmıyor, “Ortalık harp hâliyle birbirine girdi, düşmanlar buralara kadar geldiler, artık bunun oğlu mu kaldı? Her halde Sofi Mirza Efendi fazla ihtiyarladığı için hayal görüyor, ateh getirmiştir (bunamıştır)” diyerek, Mirza Efendi’nin haline gülüyorlardı. Ama Sofi Mirza iddiasında ısrar ediyor, “Ben Said’imin silâhlarını bilirim. Benim Said’im ölmemiştir, Said yaşıyor, ben Said’imin silah seslerini bilirim.” deyip, meselesini iddialı bir şekilde devam ettiriyordu.”²⁰

Üstad Hazretleri babasının bu tavrını Emirdağ Lâhikası’ndaki kardeşi Abdülmecid’e iletilmesi için yazdığı bir mektupta överek şöyle anlatmıştır:

“...Hem benim hakkımda musibet ve fena haberleri aldığı vakit, merhum pederim Mirza (rahmetullâhi aleyh) gibi olsun, merhume validem Nuriye (rahmetullâhi aleyhâ) gibi olmasın. Çünkü eski zamanda, dağdağalı hayatımda hakkımda acip hadisler peder ve valideme ihbar ediliyordu. “Sizin oğlunuz öldü veya vuruldu veya hapse girdi.” gibi fena haberleri babam işittikçe, keyifleniyordu, gülüyordu. Derdi:

“Mâşaallah! Oğlum, yine bir ehemmiyetli iş, bir kahramanlık göstermiştir ki, herkes ondan bahsediyor.”

²⁰ Necmeddin Şahiner, Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursî’yi Anlatıyor, Nesil Yayınları, 1/62.

Validem ise, onun sürûruna karşı şiddetle ağlıyordu. Sonra zaman, babamın haklı olduğunu çok defa gösteriyordu.”²¹

Tevazu sahibi Sofi Mirza Efendi, bunu yaşantısında da belli ettirmiştir. Hatta bir gün oğlu Bediüzzaman Hazretleri'nin Van'da Van valisi Tahir Paşa'nın konağında kaldığı yıllarda onu ziyarete gitmek ister. Köylü kıyafeti içinde Van'da paşa konağına gider, bunu duyan ve gören oğlu Said Nursî Hazretleri de büyük bir tevazu örneği sergileyerek babasını kapıda karşılar ve onu paşalar konağında en üst taraflara götürerek iltifatta kusur etmez. Baba da oğul da yine tevazuun zirvesindedirler.

Sofi Mirza Efendi'nin safiyane hâli, dürüstlüğü ve haramdan şiddetle ictinap etmesi bugün bile hâlâ dillerde destandır. Yaşanan ve tarihe mal olmuş bir hâdiseye vardır ki, yolunuz Nurs köyüne düşerse size Sofi Mirza Efendi ile alâkalı çok enteresan ve hakikattar bir hâdiseyi anlatırlar.

Nurs köyüne gittiğimizde, Nurs'un yaşlıları tarafından bu hâdiseye bize de anlatıldı. (Hatta Nurslular bu hâdiseyi anlatırlarken hâdisenin geçtiği yeri ve mntıkayı bile bize göstermişlerdir.) Cereyan eden ilginç ve bir o kadar da ibretlik hâdiseye şöyledir:

“Bir zamanlar Nurs köyüne, Nursî ailesinin dördüncü çocuğu olan Said'in hocaları, Sofi Mirza Efendi'yi ziyaret için, evine giderler. Onu evde bulamayınca bir süre oturarak onun gelmesini beklerler. Bu bekleyiş sırasında, Sofi Mirza Efendi'nin, önünde ağızları bağlı iki öküzüyle birlikte eve doğru geldiği görülür. Bunu gören hocalar, önce hiçbir şey demezler. Tanışma ve selâm faslından sonra Sofi Mirza Efendi'nin önündeki hayvanların ağızlarının neden bağlı olduğunun hikmetini sorarlar.

²¹ Emirdağ Lâhikası-1/129.

Sofi Mirza Efendi ise tarlanın uzak olduğunu, yolda başkalarına ait tarlalardan geçmek mecburiyetinde olduğunu, bu esnada hayvanların kimsenin mahsulünden yememesi ve lokmalarına haram karışmaması için ağızlarını bağladığını ifade eder.

Hayretler içinde güzellikleri tarifte aciz kalan hocalar, her şeyin hikmetini çok daha iyi anlamışlardır.

Soyu; nesebi ve sülâlesi gibi pâk ve tertemiz, bahtiyar bir babanın yetiştirdiği veled-i pâkları da elbette böylesine zirveleşen insanlar yetiştirecektir.

1920 yılında vefat eden Sofi Mirza Efendi'nin mezarı Nurs köyündedir.

Sofi Mirza Efendi'nin Nurs Köyü Kabristanlığındaki Mezarı

Üstadın Annesi

NURİYE HANIM

Nuriye Hanım Bediüzzaman Hazretleri'nin annesidir. Sofi Mirza Efendi'nin eşidir. Nurs köyüne yaya olarak üç saatlik bir mesafede bulunan Bilkan köyünde doğmuştur. Hakif aşiretinden Molla Tahir'in kızıdır.²²

Bilkan köyünde ve o civarlarda Nuriye Hanım'ın baba ve anne tarafı yakınlarından hiç kimse yoktur. O civarlarda sadece Nuriye Hanım bilinmektedir. Bilkan köyünde doğduğu ev, harabe halindedir.

Sofi Mirza Efendi'yle evliliğinden yedi çocukları olmuştur.

Nuriye Hanım'a “Senin bütün çocuklarının bu kadar zeki olmasında, onları terbiye sistemindeki metodun nedir?” diye sorulduğunda: “Hayatımda, kadınlığa mahsus şer’î mazeretler dışında, hiç bir teheccüt namazını kaçırmadım ve çocuklarımı abdestsiz emzirmedim.”²³ diye cevap vererek çocuk yetiştirmede ebeveynin dinî hayatının ne kadar önemli olduğu gerçeğini bizlere göstermiştir.

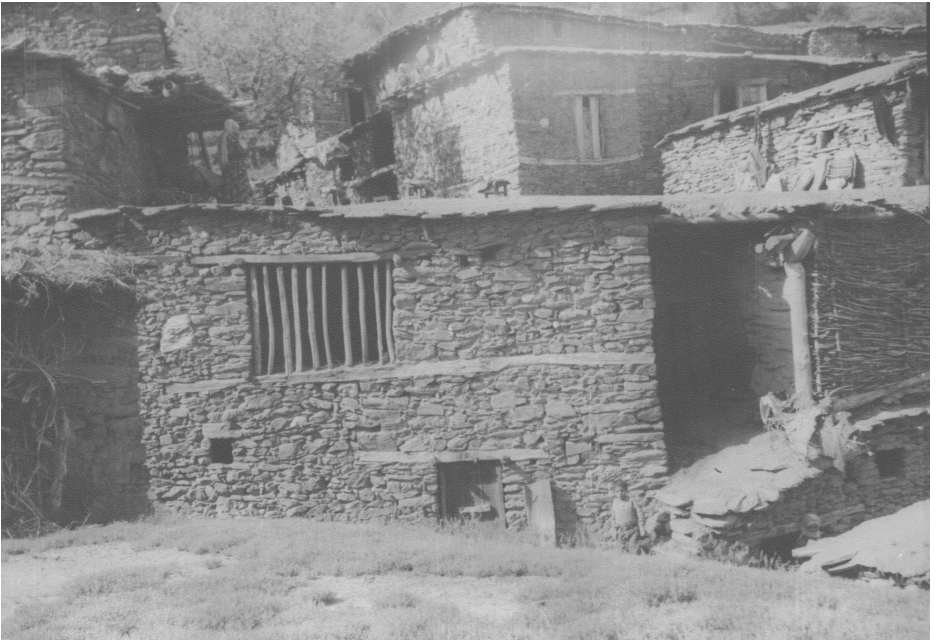
Üstad Hazretleri bir eserinde muhtereme annesinden yıllar boyu uzakta kalmasının verdiği hicranla şunları söylemiştir:

*“Ben dokuz yaşından beri şefkatli validemi görmediğimden, sohbetinde bulunamadım. O hürmetli muhabbetten mahrum kaldım.”*²⁴

²² İhsan Kâsım Salihî, *Kendi Dilinden Bediüzzaman*, s. 64.

²³ Bkz.: Abdülkadir Badıllı, *Mufassal Tarihçe-i Hayat*, 1/59.

²⁴ Emirdağ Lâhikası-2, s. 192.

Nuriye Hanım'ın Bilkan Köyünde Doğduğu Ev

Nuriye Hanım'ın dördüncü çocuğu olan Said'le aralarında geçen bazı hatıralar şöyledir:

“Said bir gece teneke çalındığımı, tüfek atıldığımı duymuş, merak edip dışarı çıkınca da ayın tutulduğunu görmüş. Annesine:

– Anne! Neden ay böyle oldu, diye sorunca, annesi:

– Yılan yutmuş, diye cevap vermiş.

Said yine sormuş:

– Daha görünüyor?

Annesi:

– Yukarıda yılanlar cam gibi olmuş, içinde bulunan şeyi gösteriyor, demiş.

İlmi bir teşbihi hakikat zanneden annesi, Said'in suallerini böyle cevaplandırmıştır.”²⁵

²⁵ Muhakemat, Sözler Yayınevi, 1977, s. 23. Ayrıca bkz.: Sözler, s. 780; Lem'alar s. 114; Muhakemat s. 18, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007.

Üstad Hazretleri bir vâkıa-yı sâdikada gördüklerini ve annesine söylediklerini şöyle anlatmıştır:

“Eski Harb-i Umumî’den evvel ve evâilinde, bir vâkıa-yı sâdikada görüyorum ki Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağı’nın altındayım. Birden o dağ, müthiş infilâk etti. Dağlar gibi parçaları dünyanın her tarafına dağıttı. O dehşet içinde baktım ki merhum vâlidem yanımdadır. Dedim: “Ana, korkma! Cenâb-ı Hakk’ın emridir, O Rahîm’dir ve Hakîm’dir.” Birden, o hâlette iken baktım ki mühim bir zât bana âmirâne diyor ki: “İcâz-ı Kur’ân’ı beyan et!” Uyandım, anladım ki; bir büyük infilâk olacak.. o infilâk ve inkılâptan sonra Kur’ân etrafındaki surlar kırılacak.. doğrudan doğruya Kur’ân kendi kendini müdafaa edecek.. ve Kur’ân’a hücum edilecek.. i’câza, onun çelik bir zırhı olacak.. ve şu i’câzın bir nev’ini şu zamanda izharına, haddimin fevkinde olarak benim gibi bir adam namzet olacak.. ve namzet olduğumu anladım.”²⁶

Yine Üstad Hazretleri muhtereme annesinin kendi üzerindeki tesirini anlattığı bir yerde şu bilgileri vermektedir

“Evet, insanın en birinci üstadı ve tesirli muallimi, onun vâlide-sidir. Bu münâsebetle ben kendi şahsımda kat’î ve dâimâ hissettiğim bu manayı beyan ediyorum:

Ben bu seksen sene ömrümde, seksen bin zâtlardan ders aldığım hâlde, kasem ediyorum ki; en esaslı ve sarsılmaz ve her vakit bana dersini tazeler gibi merhum vâlidemden aldığım telkinât ve mânevî derslerdir ki; o dersler fitratımda, âdetâ maddî vücudumda çekirdekler hükmünde yerleşmiş. Sâir derslerimin o çekirdekler üzerine bina edildiğini, aynen görüyorum. Demek bir yaşındaki fitratıma ve rûbuma, merhum vâlidemin ders ve telkinâtını, şimdi bu seksen

²⁶ Mektubat, s. 415

*yaşımdaki gördüğüm büyük hakikatler içinde birer çekirdek-i esâsiye müşâhede ediyorum.*²²⁷

Nesebi ve soyu mübarek bir silsileden olan Nuriye Hanım 1913 yılında Nurs köyünde vefat etmiştir. Nuriye Hanım'ın vefatı bütün sevenlerini olduğu gibi Üstadı da derinden etkilemiştir. Hatta bununla ilgili olarak İhtiyarlar Risalesi'nde *“Benim merhume vâlidemin vefatıyla hususî dünyamın yarısı, onun vefatıyla vefat etmiş.”*²²⁸ diyerek annesine olan bağlılığını ifade etmiştir.

Nuriye Hanım'ın doğum tarihi bilinmemektedir. Mezarı Nurs köyü kabristanındadır.

Nuriye Hanım'ın Nurs Köyündeki Mezarı

²⁷ Lem'alar, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007, s. 247

²⁸ Lem'alar, s. 299.

Sofi Mirza'nın Evlâtları

Nursî ailesi olarak Sofi Mirza'nın çocukları ile onlara bağlı sülâlesi ve akrabaları şunlardır. Sofi Mirza Efendi'nin çocuklarının isimleri büyükten küçüğe doğru şöyledir:

1- Dürriye

2- Hanım

3- Abdullah

4- Said

5- Mehmed

6- Abdülmecid

7- Mercan

Şimdi de bunlar hakkında elde ettiğimiz bilgileri arz edelim.

I – DÜRRIYE HANIM

Dürriye Hanım, Sofi Mirza Efendi'nin yaş sırasına göre birinci evladıdır. Evlenmiştir. Vefat tarihi bilinmemektedir. Mezarı Nurs köyü kabristanındadır.

Ubeyd isminde bir oğlu vardır. Ubeyd, dayısı Bediüzzaman'ın eski talebelerindendir. Said Nursî, Van'da Başet Dağı'nda kaldığı yıllarda Ubeyd onun yanında tahsil görmüştür. Birinci Cihan Harbi'nde Bitlis'te Rus ve Ermenilerle çarpışan Bediüzzaman Hazretleri'nin yanında birlikte savaşmıştır. Burada yalçın Bitlis Kalesi'nin dibinde şehid olmuştur.²⁹

Dürriye Hanım da Nurs köyünü ikiye ayıran çaydan akan suya düşerek şehiden gark olmuştur.

²⁹ Necmeddin Şahiner, *Son Şabitler Bediüzzaman Said Nursî'yi Anlatıyor*, Nesil Yayınları, 1/62, 106.

Nurs köyünde çoğu insan, Dürriye Hanım'dan yukarıdaki bilgiler ışığında bahsetmektedir.

Bu muhtereme hanım hakkında, başka da bir bilgileri yoktur. Nurs köyü mezarlığındaki mezarı Nurslular tarafından bize tahminî olarak gösterilmiştir. Ancak mezarının Nurs köyünde olduğu kesindir.

Dürriye Hanım'ın Oğlu UBEYD

Ubeyd, Nursî ailesinden olan Dürriye Hanım'ın tek oğludur. Birinci Cihan Harbi'nde dayısı Bediüzzaman Hazretleri'yle birlikte Bitlis deresinde Rus ve Ermeni kuvvetleriyle çarpışarak şehid olmasıyla alâkalı olarak Vanlı Ali Çavuş namındaki Ali Aras hatıralarında onu anlatır. Ali Çavuş'un oğlu Fevzi Aras'tan edindiğimiz bu hatıralarda Ubeyd'den şöyle bahsedilir:

“Ubeyd düşman tarafından vurulunca, sırtında yeni bir elbise, kemerinde altınları vardı. Vurulunca bana; “Ali gel bunları al, gâvurun eline düşmesin.” dedi. Ve kelime-i şehadet getirerek şehid oldu.”

Şehid annenin şehid oğlu Ubeyd, mübarek Nursî ailesinin şehidler kervanında yerini almıştır.

Ubeyd'in yanında, kendisine bedel şehid olmasını ve böylece şühedanın hayat mertebesine ermesini Bediüzzaman Hazretleri bir eserinde şöyle anlatmıştır:

“Ubeyd isminde bir yeğenim ve talebem vardı. Benim yanımda ve benim yerime şehid olduktan sonra, üç aylık mesafede esarete bulunduğum zaman, mahall-i defnini bilmediğim hâlde, bence bir rüya-yı sâdıkada, tahte'l-arz bir menzil suretindeki kabrine girmişim. Onu şühedâ tabaka-yı hayatında gördüm. O, beni

*Ubeyd ile Alâkalı Hatıraları Anlatan Ali Çavuş'un
Van'ın Çoravanas Köyündeki Mezarı*

ölmüş biliyormuş. Benim için çok ağladığını söyledi. Kendisini hayatta biliyor; fakat Rus'un istilâsından çekindiği için, yeraltında kendine güzel bir menzil yapmış.”³⁰

Aynı hususla ilgili olarak Bediüzzaman Hazretleri'nin hayatının anlatıldığı *Tarihçe-i Hayat*'ta olayın anlatımı ise şu şekildedir:

“...Geceleyin vali ve kumandan Kel Ali ve ahali kurtulduktan, gönüllüler ve askerler çekildikten sonra; bir kısım fedakâr talebeleriyle Bitlis'te bakiye kalan bir kısım biçareler için, kendilerini feda etmek fikriyle kaçmazlar. Sabahleyin düşmanın bir taburu ile müsademe ederler, arkadaşlarının çoğu şehid olur. Hattâ yeğeni ve fedakâr bir talebesi olan Ubeyd dahi kendi bedeline şehid düştükten sonra düşmanın üç sıra askerini yararak geçip, hayatta kalan üç talebesiyle pek acip bir sûrette su üzerinde bulunan bir

³⁰ Mektubat, s. 3.

sütreye girer. Hem yaralı, hem ayağı kırık bir hâlde; otuz üç saat su ve çamur içinde kalır.”³¹

2- HANIM

Hanım, âlime bir hanımefendidir. Bu merhume Hanım, Birinci Cihan Harbin'den evvel, Molla Said isminde âlim bir zâtle evlenmiştir. Hiç çocukları olmamıştır.

Kocası Molla Said'in ismi 1913 senesinde –Şeyh Selim veya Bitlis Hâdisesi ismiyle meşhur– hürriyetin ilânına karşı hükûmete isyan edenlerin arasına karışmasıyla Şam'a birlikte hicret etmişlerdir.

Şam'da pek çok talebesi olan Molla Said Efendi ders okuturken, takıldığı çetin meseleleri perde arkasında oturan hanımı âlime Hanım'a sorarmış. O ise hiç duraksamadan hemen meseleyi çözüp cevap verirmiş.” diye halen Şam'da hayatta olan Bitlisli Abdülaziz Efendi anlatmışlardır.³²

Molla Said Şam'da talebelerine ders verdiği esnada yanıldığı zaman talebeleri, âlime Hanım'ı kastederek, “Seyda, isterseniz bu dersi yarın Seyyideden (Hânım) sorduktan sonra bize anlatın.” dedikleri de rivayet edilmektedir.³³

Nursî ailesinin bu meşhur âlime vafındaki Hanım hanımefendi, 1944 yılında Mekke-i Mükerrreme'de sedye ile tavaf

*Said Nursî'nin Âlime
Ablası Hanım'ın
Kocası Molla Said*

³¹ Tarihçe-i Hayat, s. 108-109.

³² Abdulkadir Badıllı, *Mufassal Tarihçe-i Hayat*, 1/51–52.

³³ Necmeddin Şahiner, *Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursî'yi Anlatıyor*, 1/156.

ederken eşi Molla Said ile birlikte vefat etmişlerdir. Âlime Hânım ve Molla Said'in daima dualarında, birbirlerini yalnız bırakmayayı, beraber vefat edip ebede beraberce gitmeyi niyaz ettikleri de anlatılmaktadır.³⁴

Bediüzzaman Hazretleri, tavaf esnasında ruhunu Rahman'a teslim etme şerefine eren ablasının vefatından duyduğu teessürü, şu cümlelerle dile getirir:

“Bu hazin kışta ve elîm bir vaziyetimde gayet elîm iki vefat haberini aldım. *Biri*, hem âlî mekteplerde birinciliği kazanan, hem Risale-i Nur'un hakikatlerini neşreden, biraderzadem merhum Fuad. *İkincisi*, *hacca gidip sekerat içinde tavaf ederken, tavaf içinde vefat eden 'Âlime Hanım' nâmındaki merhume hemşirem*. Bu iki akrabamın ölümleri, İhtiyar Risalesi'nde yazılan merhum Abdurrahman'ın vefatı gibi beni ağlatırken; imanın nuruyla o masum Fuad, o sâliha hanım, *insanlar yerinde meleklere, hurilere arkadaş olduklarını ve bu dünyanın tehlike ve günahlarından kurtulduklarını mânen, kalben gördüm*.³⁵

Muhteşem ailenin bu bahtiyar ferdi mensup olduğu silsilenin şanına lâıyk hayat sürmüş ve öylece de ebedi âleme vasıl olmuştur.

3- MOLLA ABDULLAH

Mübarek Nursî ailesinden Sofi Mirza Efendi'nin yaş sırasına göre üçüncü evlâdıdır. Çevresinde derin bir âlim olarak bilinir. Kendisi Molla Halil Hazretleri'nin *Ma'fîvât* isimli eserine bir şerh yazmıştır.

³⁴ Necmeddin Şahiner, a.g.e 1/156.

³⁵ Asâ-yı Musa, s. 73.

Molla Abdullah, Nurs köyünde dünyaya gelmiş ve orada 1914 yılında vefat etmiştir. Mezarı Nurs kabristanındadır. Evlenmiştir ve biri kız, diğeri erkek olmak üzere iki çocuğu vardır. Çocuklarının ismi; Bedîa ve Abdurrahman'dır.

Molla Abdullah'ın oğlu Abdurrahman, Bediüzzaman'a yıllarca talebelik yapmıştır. Amcası Said Nursî ile yıllarını birlikte geçirmiş, 1922 yılının sonlarında amcasından ayrılarak Ankara'da kalmıştır. Orada vefat etmiştir. Kızı Bedîa Hanım ise Nurs köyünden evlenmiştir ve dört çocuk sahibidir. Nurs köyünde vefat etmiştir. Mezarı Nurs köyü kabristanındadır.

Üstad'ın ilim tahsiline yönelmesinde ağabeyi Molla Abdullah'ın da tesiri olmuştur. Said Nursî hazretleri 9-10 yaşlarında iken ağabeyinin ilim tahsili sayesinde elde ettiği güzel davranışları görüp hayran kalmış ve böylece ilim tahsil etme hususunda ciddi bir şevk ve iştihak duymuştur. Bunun üzerine İspart dâhilinde bulunan Tağ köyünde Molla Mehmed Emin Efendi'nin medresesine gitmiştir.³⁶

Said Nursî Hazretleri Kastamonu Lâhikasındaki bir mektubunda, ağabeyi Molla Abdullah'la aralarında geçen bir muhavereyi anlatır. Orada *"Benim o kardeşim insaflı ve müdakkik bir âlim olduğu için, benim nokta-yı nazarımı kabul edip takdir etti."*³⁷ diyerek Molla Abdullah'ın âlim bir kimse olduğunu ve hak karşısındaki teslimiyetini ifade eder.

Molla Abdullah Efendi, Şirvan'da ikamet ederken kardeşi Said Nursî ile aralarında şöyle bir konuşma cereyan eder:

³⁶ Bkz.: Tarihçe-i Hayat, s. 30.

³⁷ Katamonu Lâhikası, s. 61-63.

“Molla Abdullah:

– Sizden sonra ben Şerh-i Şemsî kitabını bitirdim, siz ne okuyorsunuz?

Bediüzzaman:

– Ben seksen kitap okudum.

Molla Abdullah:

– Ne demek!?

Bediüzzaman:

– İkmâl-i nüсах ettim ve sıranıza dâhil olmayan birçok kitapları da okudum.

Molla Abdullah:

– Öyleyse seni imtihan edeyim.

Bediüzzaman:

– Hazırım, ne sorarsanız sorunuz!

Molla Abdullah, biraderini imtihan eder. Kifayet-i ilmiyesini takdirle, sekiz ay evvel talebesi bulunan Molla Said'i kendisine üstad kabul eder ve talebelerinden gizli olarak küçük biraderinden ders almaya başlar.”³⁸

İlim ve takva dairesinde mümtaz bir şahsiyete sahip Molla Abdullah, aynı zamanda evliya-yı azîmeden olan Hazreti Ziyaeddin'nin (kuddise sirruh) has müridi olduğunu Bediüzzaman Hazretleri ifade etmişlerdir.³⁹

³⁸ Tarihçe-i Hayat, s. 34.

³⁹ Kastamonu Lâhikası, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007, s.62.

Molla Abdullah'ın Nurs Köyü Mezarlığındaki Kabri

Molla Abdullah'ın Kızı BEDİA

Abdullah'ın iki evlâdından birisi kız çocuğudur ve ismi Bedîa'dır. Nurs köyünde araştırmalarım sırasında hangi eve git-timse bu Hanımefendiden bahsediliyordu. Bu da onun hatırası-nın Nurs'ta ne kadar canlı olduğunun bir göstergesidir.

Bedîa Hanım Nurs'ta evlenmiştir. Bu evlilikten 4 çocuğu olmuştur. Çocukları hâlâ hayattadır. Nurs köyünün Aşağı Kığıs mezrasında oturmaktadırlar. Bedîa Hanım'ın çocuklarının isim-leri Salih, Mustafa, Said ve İsa'dır.

Bedîa Hanım, 1970 yılı içinde Nurs köyünde vefat etmiştir.

Molla Abdullah'ın Kızı Bedia Hanım'ın 1969'da Çekilen Fotoğrafi

Bediüzzaman Hazretleri'nin 1959'da Çekilmiş Bir Fotoğrafi

Fotoğrafta da görüldüğü gibi bu muhtereme hanım, sima olarak amcası Bediüzzaman Said Nursî'ye çok benzemektedir.

Kendisi, civarda çok sevilen ve sayılan bir Hanımefendi olarak yaşamıştır.

Molla Abdullah'ın oğlu ABDURRAHMAN

Bediüzzaman, onu Risale-i Nur'un satır aralarında "*Abdurrahman*" ve "*Biraderzadem*" ifadeleriyle tesmiye eder. Ve "*Bir deha-yı Nuranî sahibi olacağı muhtemel olan biraderzadem Abdurrahman*"⁴⁰ diyerek onu sena eder.

Abdurrahman, Bediüzzaman'ın büyük kardeşi, Molla Abdullah'ın oğludur. 1918 yılında Bediüzzaman'ın Rusya esareti dönüşü İstanbul'a teşrif ettiği zamanlarda, Bediüzzaman'ın yanında kalmaya başlar, onun hizmetinde bulunarak talebesi olur.

Abdurrahman Amcası ile Beraber

Bediüzzaman, yeğeni Abdurrahman'la beraberliğini şu ifadelerle belirtir:

*"Esaretten geldikten sonra, İstanbul'da Çamlıca Tepesi'nde bir köşkte merhum biraderzadem Abdurrahman ile beraber oturuyorduk."*⁴¹

Bediüzzaman Hazretleri, hayatında çok mühim bir yere sahip olan yeğeni Abdurrahman'ı –ulvî hasletleri, kendisine ve Nurlar'a olan bağlılığı hasebiyle– Risale-i Nur'un mühim talebelerinden Kuleönlü Mustafa Hulûsi Ertürk'e nispet eder.

⁴⁰ Barla Lâhikası, s.19.

⁴¹ Lem'alar, s. 292.

Said Nursi'nin, Yeğeni Abdurrahman'la Çekilmiş Bir Resmi

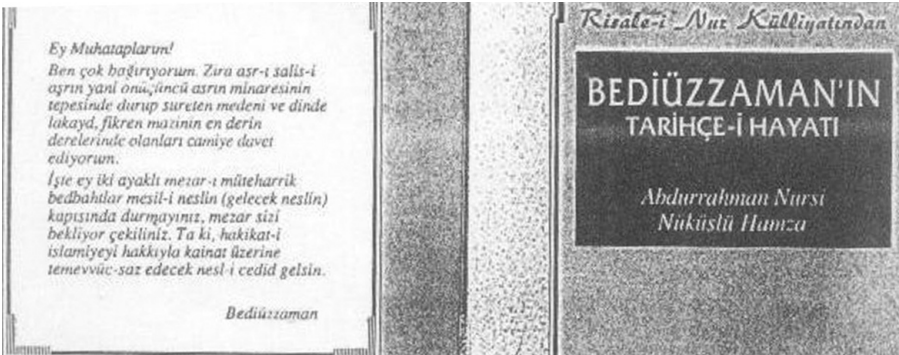
Bediüzzaman'a Sadakat İçinde

Abdurrahman'ın 1918 senesinde Bediüzzaman'la başlayan beraberliği 1923 yılının Mayısına kadar devam eder.

Bediüzzaman'a sadakat içinde geçen bu yıllarda ona olan bağlılık ve beraberliğini şu satırlarda görmek mümkündür.

“1923 Mayısına kadar amcası ile her an beraberdir. Ve ayrılmamıştır. Çamlıca'da, Sarıyer'de beraber olduğu ve İngilizlere

karşı 1920 yılında neşredilen *Hutuvât-ı Sitte* eserinin İstanbul'da yayımlanmasında büyük hizmetleri olduğu gibi bilâhare 1922 Kasımında amcası ile Ankara'ya giderek Bediüzzaman'a itiraz eden veya aleyhinde bulunan bazı münafık şahısları etkisiz kılma çabasına kadar hep fedakârane sadakatle, amcasının hizmetinde bulunmuş, kendisine yapılan bütün cazip ve şaşıaali teklifleri reddederek, izzet-i ilmiyesini ve vakarını muhafaza yolunda, fakru zarureti ihtiyâr etmiştir. Abdurrahman amcasından, amcası Van'a gitmeye hazırlandığı zamana kadar ayrılmamıştır.⁴²

Abdurrahman'ın Yazdıkları

Abdurrahman'ın, amcası Bediüzzaman'ın doğumundan Rus esaretinden firar edip İstanbul'a teşrifleriyle Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye azalığına kadarki hayatını anlattığı "*Bediüzzaman'ın Tarihçe-i Hayatı*" isimli bir kitabı mevcuttur. Ayrıca Bediüzzaman'ın *Lemeât* adlı eserinin arka tarafında kısa bir makalesinin yanı sıra Barla Lâhikası'nda amcasına hitaben yazdığı mektubu da bulunmaktadır.

⁴² Abdulkadir Badıllı, *Mufassal Tarihçe-i Hayat*, 1/364.

Bediüzzaman'a Hasret

Bediüzzaman'ın hasret duyarak senasına mazhar kıldığı Abdurrahman da amcası Bediüzzaman'a hasret ve iştiyak içindedir.

Vefatına bir-iki ay kala amcası Bediüzzaman'a yazdığı bir mektupta⁴³ duygu ve düşüncelerini şöyle dile getirir:

(Hulûsi Bey'in selefi, yirmi altı yaşında vefat eden biraderzadem Abdurrahman'ın, vefatından bir-iki ay evvel yazdığı mektuptur.)

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ⁴⁴

Ellerinizden öper, duanızı dilemekteyim. Sıhhat haberinizi, irşad edici olan Onuncu Söz risalenizle beraber Tahsin Efendi vasıtasıyla aldım; çok teşekkür ederim. Evvelce gerçi emrinize muhalefet ederek muhterem ve değerli amcamdan ayrılığımıza pişman olmuş isem de ve itâbınıza müstahak olmuş isem de bu da mukadder imiş. Ve Cenâb-ı Hakk'ın emir ve iradesiyle ve belki de bizim için hayırlı olduğu için oldu. Binaenaleyh, ben cehalet sâikasıyla bir kusur yaptım ve belâsını da çektim. Bundan sonra çekmemek için affınızı rica ve duanızı dilerim.

Aziz mamom!⁴⁵(Hâşiye)

Şunu da şurada arzedeğim ki: Himaye ve himmetiniz sayesinde, din ve âhiretime dokunacak e'âl ve harekâtta kendimi muhafaza ettim ve etmekte berdevamım. Gerçi dünyanın değersiz çok musibetlerini gördüm ve çektim ve birçok da lezâiz ve safâsını gördüm, geçirdim. Hiçbir vakit ve hiçbir zaman unutmadım ki bunların hepsi hebâ olduğu ve dünyanın Allah için olmayan lezâiz ve safâsı neticesi zillet ve şedit azap olduğu

⁴³ Bkz.: Barla Lâhikası, s.34-36.

⁴⁴ Allah'ın selâmı üzerinize olsun.

⁴⁵(Hâşiye) Kürtçe "amcacığım" demektir.

ve dünyada Allah için ve Allah'ın emir buyurduğu yollarda çekilen ve çekilmekte olan mezâhim neticesi, sonu lezzet ve mükâfat verildiğini bildiğim ve iman ettiğimden, fenâ şeylerin irtikâbından kendimi muhafaza edebildim. Bu his ve bu fikir ise, terbiye ve himmetinizle zihnimde ve hayalimde yer yapmıştır. Hakikat böyle olduğunu bildiğim için bütün meşakatlere şükürle beraber sabretmekteyim.

Şimdi amcacığım ve büyük üstadım! Habîs olan nefsimle mücadele edebilmek ve onun hevâî ve bilâhare elem verici olan arzularını yapmamak ve dinlememek için tehhül etmek mecburiyetinde kaldım ve şimdi artık her cihetle Cenâb-ı Hakk'ın lütf ve keremiyle rahatım. Kimsenin dediğini, şer ise duymamazlığa gelir ve kimseyle, fenâ hasletleri kapmamak için ihtilât etmemekteyim. Dairede müddet-i mesâiden hariç zamanlarımı kendi evimde Cenâb-ı Hakk'ın şükriyle geçiriyorum. Bundan başka, ey amca, sizden sonra şimdiye kadar en çok beni ikaz ve fenâ şeylerden meneden, üstad-ı âzam ve mürşidim olan bu âyet-i kerîmeden duyduğum ve hissettiğimdir:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ⁴⁶

Ve öyle biliyorum ki o gün de pek yakındır.^{47(Hâşiye-1)}

اللَّهُمَّ لَا تُخْرِجْنَا مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَعَ الشَّهَادَةِ وَالْإِيمَانِ⁴⁸

duam bu ve itikadım böyledir ve böyle de iman ederim^{49(Hâşiye-2)}

⁴⁶ “O gün onların ağızlarına mühür vururuz da, Bize elleri konuşur ve işleyip hesaplarına geçirdikleri günlere ayakları şahitlik eder.” (Yâsin Sûresi, 36/65)

⁴⁷(Hâşiye-1) Câ-yı dikkattir, vefatını haber veriyor.

⁴⁸ Allah'ım, bu dünyadan bizi ancak kelime-i şehadet ve imanla çıkar.

⁴⁹(Hâşiye-2) Hem iman ile gideceğini haber veriyor.

أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدْرِ
 خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى، وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ أَشْهَدُ
 أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ⁵⁰

51 (Hâşiyec-3)

Biraderzadeniz Abdurrahman

Çok Sarstı ve Ağlattı

Abdurrahman'ın vefatı, Bediüzzaman'ı çok sarsar ve ağlatır. Bunun üzerine Bediüzzaman Hazretleri yeğeni Abdurrahman'ın yukarıdaki mektubunu değerlendirdiği şöyle bir yazı yazar⁵²:

“Demek Onuncu Söz onun hakkında bir mürid-i hakikî hükümüne geçmiştir ki birden onu derece-i velâyete çıkararak şu üç kerameti söylettirmiştir. Benden sekiz sene evvel ayrılmış. Onuncu Söz eline geçmiş, mektubun başında söylediği gibi çok azîm istifade edip sekiz sene zarfında aldığı kirleri onunla silmiştir. Hatta tayyedilmiş mektubunun diğer bir parçasında Onuncu Söz'ün şevkinden demiş: “Yazdığım Sözler'in hepsini bana gönder, kendi hattımla her birisinden otuzar nüsha yazar ve yazdırırım. Tâ intişar edip kaybolmasın.” İşte böyle bir kahraman vârisi kaybettim. Ruhuna el-fatıha.

Said Nursî

50 “Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhîret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah Teâlâdan geldiğine, ölümden sonra dirilişin hak olduğuna iman ettim. Allah’tan başka ibadete lâayık hiçbir ilâh bulunmadığına ve Muhammed’in Allah Resûlü olduğuna şâhâdet ederim.” (Ebû Hanîfe, el-Fıkhu'l-ekber s.27-29.) Bunları iman esaslarından sayan hadisler için bkz.: Buhârî, *iman* 50; *tefsîr* (31) 2; Müslim, *iman* 1, 8, 9.

51 (Hâşiyec-3) Âhîr nefesteki kelimat-ı imaniyeyi âhîr-i mektubunda zikretmesi dünyadan kahramancasına imanını kurtarıp öyle gideceğine işaret eder.

52 Barla Lâhikası, s.36.

Üstad Hazretleri bu mektubunda yeğeni Abdurrahman'ı “*kahraman bir vâris*” olarak gördüğünü ifade etmiştir. Buna göre Üstadın ona olan sevgi ve alâkasının sadece cibillî yakınlıktan kaynaklandığını düşünmek doğru değildir. Nitekim Fethullah Gülen Hocaefendi de kendisine yöneltilen “Cenâb-ı Hak'la irtibatı pek sağlam olan Üstad gibi bir insanın yeğeni Abdurrahman'ın vefatından bu kadar etkilenmesini sebebi nedir?” şeklindeki bir soruya verdiği cevapta şu değerlendirmeleri yapmıştır:

“Büyüklerin her türlü hâlini gönül verdikleri davaları zaviyesinden yorumlamak gerektiği gibi onların bazılarına karşı sevgi ve muhabbetlerini de o davanın yükünü kaldırabilecek sağlam omuzlar arama cehdleri şeklinde değerlendirmenin daha doğru olacağı kanaatindeyim. Evet, Hak dostları sırtlarındaki hamûlenin farkında olarak onu taşıma hususunda kendilerine yardımcı olabilecek insanlar ararlar. Tanıştıkları herkesi, çok ciddi bir vefa ve sağlam bir sadâkat isteyen böyle bir vazife için aday gibi görürler. Aradıkları vefa ve sadâkat emarelerini kimin üzerinde bulurlarsa, hizmet-i imaniye ve Kur'âniye adına ondan çok şey beklerler. İşte, Üstad Hazretleri'nin, yeğeni Abdurrahman Abî'ye karşı sevgi ve alâkasını da bu açıdan değerlendirmek gerekir.

Abdurrahman Abi çok zeki, çok idrakli, âdeta dâhî birisi imiş. Dehâsiyle beraber vefa ve sadâkati de tammış. Ayrıca, Üstad'ın, Ehl-i Beyt hakkında, “(Onlar) teslim, iltizam ve tarafgirlikte çok ileridedirler. Çünkü İslâmiyet'e fitraten, neslen ve cibilliyeten taraftardır.” dediği gibi, onun cibillî bir bağlılığı da bulunduğundan dolayı Üstad'a ziyadesiyle teslim ve tarafgirmiş; gözü-nü tamamen ona ve yazdıklarına dikmiş, kendisini amcasının yoluna adanmış. Üstad onu, hem vazife-i uhreviyesinin kuvvetli bir medarı ve kendisinden sonra yerine geçecek bir hayrülhalef, hem de bu dünyada en fedakâr bir teselli kaynağı, bir arkadaş,

en zeki bir talebe, bir muhatap ve Nurlar'ın en emin muhafızı olarak görmüş. Yine Bediüzzaman'ın yorumlarıyla ifade edecek olursak, nasıl ki Peygamber Efendimizin, Hazreti Hasan ve Hüseyin'e karşı küçüklüklerinde gösterdikleri fevkalâde şefkat, yalnız yakınlık duygusundan gelen cibillî bir muhabbet değil, onların peygamber varisi olan gayet ehemmiyetli bir cemaatin menşei ve mümessilleri olmaları cihetiyledir. Yani, Efendimizin, Hazret-i Hasan'ı kucağına alarak onun başını öpmesi, Hazret-i Hasan'ın torunlarından Gavs-ı Âzam Şah-ı Geylânî gibi pek çok zâtlar hesabınadır. Allah Rasûlü, o zâtların istikbalde yapacakları hizmetleri nazar-ı nübüvvetle görüp takdir ve istihsan etmiş; bu takdir ve teşvikine alâmet olarak da Hazret-i Hasan'ın başını öpmüştür. Üstad hazretlerinin, biraderzâdesi Abdurrahman Abî'ye gösterdiği sevgi ve alâka da cibillî olmaktan ziyade böyle bir beklenti ve ümidin neticesidir.

.....

İşte, Hazreti Üstad'ın yeğenine karşı ciddi bir alâka duymasını da bu manaya hamletmek lâzımdır. Onun alâkası sadece cibilli değildir; daha çok, yeğeninde bir varis-i hakikî özelliklerini görmesinden dolayıdır. Bu yönüyle de, onun alâkası çok kıymetli ve büyüktür; çünkü bu, davasını hayatının önünde düşünme manasına gelmektedir. Yani, onun sevgi ve alâkasında “bu işi hiç zâyi etmeyecek, davayı kendi orijiniyle koruyup sonraki nesillere intikal ettirebilecek, emanette emin bir emanetçi bırakma” mülâhazası vardır.

Aslında, Cenâb-ı Allah onun bu arzu ve isteğini de boşa çıkarmamıştır; bir hikmete binaen, ondan bir Abdurrahman'ı alsa da, her birisi onun vazifesini yapabilecek olan, otuz tane Mustafa vermiştir. Üstad Hazretleri Kuleönlü Mustafa Ağabeyi görüp tanıyınca onu bir nümûne olarak kabul etmiş ve bunu “Senden bir Abdurrahman aldım; mukabilinde, bu gördüğün

Mustafa gibi otuz Abdurrahman, o vazife-i diniyede sana hem talebe, hem biraderzâde, hem evlâd-ı mânevî, hem kardeş, hem fedakâr arkadaş vereceğim.” manasında ilâhî bir işaret saymıştır.

Evet, zamanla o işaretin hakikati de zuhur etti. Ben Abdurrahman Ağabey'in yerini dolduran Mustafalardan Sungur Ağabey gibi bazılarını gördüm. Meselâ; Mustafa Gül Abi'yi gördüm ve onun Üstad'a bağlı olduğu kadar hiçbir evlâdın öz babasına bağlı olamayacağına da kanaat getirdim. Tahir Abi'yi gördüm; bir kardeşinizin arkasında namaz kıldığında hıçkır hıçkır ağladığına ve “Bana Üstad'ın sesini hatırlattı.” deyip iç çektiğine şahit oldum. Onun sesine âşık olmuş adam, parmaklarının hareketine âşık olmuş... Allah, Abdurrahman Abiyi almış ama Üstad'a Hulûsi Abi gibi sâdık bir talebe nasip etmiş; Hoca Sabri gibi vefalı bir kardeş vermiş; Hasan Feyzi gibi bir âşık göndermiş. Onun, Üstad'ın ayrılığına dayanamayarak yazdığı meşhur şüirini bilirsiniz;

*“Haber aldım ki yarın yâd olacaktı bize yâr,
Ne büyük yâre ki, kimler buna derman olacak?
Bu büyük derd-i elemden kime şekvâ edeyim?
İşiten nâlemi, hep ben gibi nâlân olacak.”*

sözlerini hatırlarsınız.

Ya şu ifadelerini nereye koyarsınız:

*“Bab-ı feyzinden irak olmayı asla çekemem,
Dahi nezrim bu ki canım sana kurban olacak.”*

Hasan Feyzi ağabey bir Edebiyat hocasıydı; Üstad'ı tanıdı ve canını uğruna feda edecek kadar ona bağlanmıştı. Sadıklardan birisi de Hafız Ali Ağabeydir. Üstad onun için, “Eski zamanlarda bazen böyle fedakâr zâtlar, kendi dostu yerine ölüyorlardı. Zannederim, o merhum benim yerimde gitti.” diyor ve ona

kavuşmak için o âleme gitme adına kendisinde bir iştîyak zuhur ettiğini anlatıyor. Hayır, şaka değil bu sözler, sadece kuru laf değil. Hazreti Âdem'in, ömründen kırk seneyi Davut Nebî'ye vermesi gibi manevî ruh dokusunun örtüşmesini gerektiren bir şey... “Yirmi seneden beri milyonlarla insana din, iman, İslâmiyet, fazilet dersi veren ve onları dinsizlikten muhafaza eden Kur'ân tefsiri Risale-i Nur uğrunda idam edileceksem, seh-paya “Allah Allah, yâ Resûlallah” sadalarıyla koşarak gideceğim.” diyen Zübeyr Gündüzalp gibi sadıklara has bir şey.

.....

Evet, Cenâb-ı Allah bir Abdurrahman'ı alıyor; fakat, öbür tarafta elli tane Abdurrahman ihsan ediyor. Ayrıca, murad-ı sübhânîsini biz insanların hesap edemeyeceğimiz şekilde isabetli olarak ortaya koyuyor. Üstad'ın iradesi dışında onu daha hayırlı ve salim bir yola sevk ediyor...⁵³

* * *

Üstad Hazretleri yeğeni Abdurrahman'ın vefatıyla kendisinde meydana gelen derin hicranı, rahmete vesile olsun diye, İhtiyarlar Risalesindeki “On İkinci Rica”da şöyle anlatmıştır:

On İkinci Rica

Bir zaman Isparta vilâyetinin Barla nâhiyesinde nefiy nâmı altında, işkenceli bir esaretle yalnız ve kimsesiz bir köyde ihtilâttan ve muhabereden men edilmiş bir vaziyette hem hastalık, hem ihtiyarlık, hem de gurbet içinde gayet perişan bir hâlde iken; Cenâb-ı Hak kemâl-i merhametinden, Kur'ân-ı Hakîm'in nüktelerine, sırlarına dair benim için medâr-ı teselli bir nur ihsân etmişti. Onunla o acı, elîm, hazîn vaziyetimi unutmaya çalışıyordum.

⁵³ M. Fethullah Gülen, Ümit Burcu, 139-143.

Vatanımı, ahabbımı, akâribimi unutabiliyordum. Fakat “Vâ-hasretâ!” birisini unutamıyordum. O da hem birader-zâdem, hem mânevî evlâdım, hem en fedâkâr talebem, hem en cesur bir arkadaşım olan merhum Abdurrahmân idi. Altı yedi sene evvel benden ayrılmıştı. Ne o benim yerimi biliyor ki yardıma koşsun, teselli versin ve ne de ben onun vaziyetini biliyordum ki, onunla muhabere edeyim, dertleşeyim. Benim bu ihtiyarlık vaziyeti zamanımda; öyle fedâkâr, sâdık birisi bana lâzımdı.

Sonra, birden birisi bana bir mektup verdi. Mektubu açtım gördüm ki; Abdurrahmân'ın mâhiyetini tam gösterir bir tarzda bir mektup ki, o mektubun bir kısmı Yirmi Yedinci Mektub'un fıkraları içinde, üç zâhir kerâmeti gösterir bir tarzda dercedilmiştir. O mektup beni çok ağlattırılmış ve el'ân da ağlattırıyor. Merhum Abdurrahmân o mektupla pek ciddî ve samimî bir sûrette; dünyanın ezvakından nefret ettiğini ve en büyük maksadı bana yetişip küçüklüğünde benim ona baktığım gibi, o da ihtiyarlığında bana hizmet etmekte. Hem dünyada benim hakikî vazifem olan neşr-i esrâr-ı Kur'âniye'de, muktedir kalemiyle bana yardım etmekte. Hattâ mektubunda yazıyordu: “Yirmi otuz risaleyi bana gönder, her birisinden yirmi otuz nüsha yazıp ve yazdıracağım.” diyordu.

O mektup, bana dünyaya karşı kuvvetli bir ümit verdi. Dehâ derecesinde zekâyâ mâlik ve hakikî evlâdın çok fevkinde bir sadâkat ve irtibâtla bana hizmet edecek böyle cesur bir talebemi buldum diye; o işkenceli esareti, o kimsesizliği, o gurbeti, o ihtiyarlığı unuttum.

O mektuptan evvel, iman-ı bi'l-âhirete dair tab' ettirdiğim Onuncu Söz'ün bir nüshası eline geçmişti. Güyâ o risale ona bir tiryak idi ki; altı-yedi sene zarfında aldığı bütün mânevî yaralarını tedavi etti. Gayet kuvvetli ve parlak bir iman ile

ecelini bekliyor gibi bana o mektubu yazmış. Bir iki ay sonra Abdurrahmân vasıtasıyla yine mesûdâne bir hayat-ı dünyeviye geçirmek tasavvurunda iken “Vâ-hasretâ!” birden onun vefat haberini aldım. Bu haber o derece beni sarstı ki, beş senedir daha o tesir altındayım. O vakit bulunduğum işkenceli esaret ve yalnızlık ve gurbet ve ihtiyarlık ve hastalığım; on derece onların fevkinde bana bir firkat, bir rikkat, bir hüzdün verdi. Benim merhume vâlidemin vefatıyla hususî dünyamın yarısı, onun vefatıyla vefat etmiş diyordum. Abdurrahmân'ın vefatıyla da, bâkî kalan öteki yarı dünyam da vefat etti gördüm. Dünyadan bütün bütün alâkam kesildi. Çünkü o, dünyada kalsaydı; hem dünyadaki vazife-i uhreviyemin kuvvetli bir medârı ve benden sonra tam yerime geçecek bir hayru'l-halef ve hem de bu dünyada en fedâkâr bir medâr-ı teselli, bir arkadaşım olabilirdi. Ve en zeki bir talebem, bir muhâtap ve Risale-i Nur eczâlarının en emin bir sahibi ve muhâfızı olurdu.

Evet, insâniyet itibâriyle böyle bir zayıat, benim gibi insanlara çok hirkatlidir, yandırıyor. Gerçi zâhiren tahammüle çalışıyorum, fakat ruhumda şiddetli fırtına vardı. Eğer ara sıra Kur'ân'ın nurundan gelen teselli teskin etmeseydi, benim için dayanmak mümkün olamayacaktı. O zaman Barla derelerine, dağlarına yalnız gidip geziyordum. Hâlî yerlerde oturup o teessürât-ı hazîne içinde, eski zamanda Abdurrahmân gibi sâdik talebelerimle geçirdiğim mesûdâne hayat levhaları sinema gibi hayalimden geçtikçe, ihtiyarlık ve gurbetin verdiği sür'at-i teessür mukavemetimi kırıyor. Birden, **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ** **يَا بَاقِي أَنْتَ** **يَا بَاقِي أَنْتَ تَرْجِعُونَ**⁵⁴ âyet-i kudsiyesinin sırrı inkişâf etti. Bana **يَا بَاقِي أَنْتَ** **يَا بَاقِي** dedirtti ve onunla hakikî teselli verdi.⁵⁵

⁵⁴ “O'nun vechi (Zâtı), hariç her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur ve hepiniz O'nun huzuruna götürüleceksiniz.” (Kasas Sûresi, 28/88)

⁵⁵ Ey Kendinden başka her şeyin fânî olduğu tek Bâkî!

Evet, ben o hâlî derede, o hazîn hâlette, bu âyet-i kudsiyenin sırrıyla, Mirkatü's-Sünne Risalesi'nde işaret edildiği gibi, kendimi üç büyük cenaze başında gördüm:

Biri, elli beş yaşıma kadar, elli beş ölmüş ve hayat-ı ömrümde defnedilmiş Saidlerin kabri üstünde, bir mezar taşı olarak kendimi gördüm.

İkinci cenaze, zaman-ı Âdem'den (aleyhisselâm) beri, benim hemcinsim ve nev'im vefat edip mâzi kabrinde defnedilmiş olan o büyük cenazenin başında mezar taşı hükmünde olan bu asrın yüzünde gezer, karınca gibi küçük bir zîhayat sûretinde kendimi gördüm.

Üçüncü cenaze ise, insanlar gibi her sene dünya yüzünde seyyar bir dünyanın vefatıyla büyük dünya da bu âyetin sırrıyla vefat edeceği, hayalimin önünde tecessüm etti.

İşte, Abdurrahmân'ın vefatının hüznünden gelen bu dehşetli mânâyı bütün bütün aydınlattırarak ve hakikî teselli ve sönmez nur verecek bu âyet-i kerîme, mânâ-yı işârîsiyle imdada yetiştî:

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ⁵⁶

Evet, bu âyet bildirdi ki: Mâdem Cenâb-ı Hak var; O her şeye bedeldir. Mâdem O Bâkî'dir; elbette o kâfidir. Bir tek cilve-i inâyeti, bütün dünya yerini tutar. Ve bir cilve-i nuru, mezkûr üç büyük cenazeye mânevî hayat verir; cenazeler olmadığını, belki vazifelerini bitirmiş başka âlemlere gitmiş olduklarını gösteriyor. Üçüncü Lem'a'da bu sırrın izahı geçtiğinden ona iktifâen burada

⁵⁶ “(Ey Rasûlüm! Sen böyle onların üzerine titrerken) onlar halâ sende ve yolundan yüz çevirecek olurlarsa de ki: Bana (yardımcı ve destekçi olarak) Allah kâfidir. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Ben O'na dayandım, O'na güvendim ve O, (bütün kâinatın, bütün varlıkların idare merkezi olan) Büyük Arş'ın Rabbi, (bütün kâinatın mutlak Sultanı, bütün varlıkların yegâne sığınağı, besleyip yaşatanı, koruyup gözetendir).” (Tevbe Sûresi, 9/129)

yalnız derim ki: ⁵⁷ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لُهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ
 âyetinin meâlini gösteren iki defa يَا بَاقِيَ أَنْتَ يَا بَاقِيَ .. يَا بَاقِيَ أَنْتَ يَا بَاقِيَ
⁵⁸ يَا بَاقِيَ beni, gayet elîm o hazîn hâletten kurtardı. Şöyle ki:

Birinci defa يَا بَاقِيَ أَنْتَ يَا بَاقِيَ dedim, dünya ve dünyada-ki Abdurrahmân gibi hadsiz alâkadar olduğum ahbapların zevâlinden ve râbitalarım kopmasından neş'et eden hadsiz mânevî yaralar içinde bir ameliyat-ı cerrahiye nev'inde bir tedavi başladı.

İkinci defa يَا بَاقِيَ أَنْتَ يَا بَاقِيَ cümlesi; bütün o hadsiz, mânevî yaralara hem merhem, hem tiryak oldu. Yani, “Sen Bâkî'sin; giden gitsin, Sen yetersin. Mâdem Sen Bâkî'sin; zevâl bulan her şeye bedel bir cilve-i rahmetin kâfidir. Mâdem Sen varsın; Senin varlığına iman ile intisabını bilen ve sırr-ı İslâmiyet'le o intisaba göre hareket eden insana her şey var. Fenâ ve zevâl, mevt ve adem bir perdedir, bir tazelenmektir; ayrı ayrı menzillerde gezmek hükmündedir.” diye düşünüp, tamamıyla o hirkatli, firkatli, hazîn, elîm, karanlıklı, dehşetli hâlet-i rûhaniye; sürurlu, neşeli, lezzetli, nurlu, sevimli, ünsiyetli bir hâlete inkılâp etti. Lisânım ve kalbim, belki lisân-ı hâl ile bütün zerrât-ı vücudum “Elhamdülillâh!” dediler.

İşte o cilve-i rahmetin binden bir cüzü şudur ki:

Ben o hüzüngâhım olan dereden ve o hüzüin-engiz hâletten Barla'ya döndüm. Baktım ki, Kuleönlü Mustafa nâmında bir genç, benden ilm-i hâle âit abdest ve namaza dair birkaç meseleyi sormak için gelmiş. O vakit misafirleri kabul etmediğim hâlde, onun ruhundaki ihlâs ve ileride Risale-i Nur'a edeceği kıymettar

⁵⁷ “O'nun vechi (Zâtı), hariç her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur ve hepiniz O'nun huzuruna götürüleceksiniz.” (Kasas Sûresi, 28/88)

⁵⁸ Ey Kendinden başka her şeyin fânî olduğu tek Bâkî!

hizmeti,⁵⁹(Hâşiye-1) güyâ hiss-i kable'l-vukû ile rûhum o gencin ruhunda okudu. Onu geriye çevirmedi, kabul ettim.⁶⁰(Hâşiye-2) Sonra tebeyün etti ki, Risale-i Nur hizmetinde ve benden sonra hayru'l-halef olarak, bir vâris-i hakikî vazifesini tam yerine getirecek olan Abdurrahmân yerine, Cenâb-ı Hak Mustafa'yı nümûne olarak bana göndermiş ki; senden bir Abdurrahmân aldım, mukâbilinde bu gördüğün Mustafa gibi otuz Abdurrahmân o vazife-i diniyede sana hem talebe, hem biraderzâde, hem evlâd-ı mânevî, hem kardeş, hem fedâkâr arkadaş vereceğim.

Evet, –lillâhilhamd– otuz Abdurrahmân'ı verdi. O vakit dedim: Ey ağlayan kalbim! Mâdem bu nümûneyi gördün ve onunla o mânevî yaraların en mühimmini tedavi etti; sâir bütün

59 (Hâşiye-1) İşte o Mustafa'nın küçük kardeşi olan Küçük Ali kendi güzel, sıhhatli kalemiyle yedi yüzden ziyâde Nur Risaleleri'ni yazmakla, tamamıyla bilfiil bir Abdurrahmân olduğu gibi, müteaddit Abdurrahmânları da yetiştirdi.

60 (Hâşiye-2) Elhak, o yalnız kabule değil, belki istikbâle lâyık^(Hâşiyecik) olduğunu gösterdi.

(Hâşiyecik) Risale-i Nur'un birinci şakirdi Mustafa'nın istikbâle liyâkatine dair Üstadımın hükmünü tasdik eden bir hâdise: Kurban arefesinden bir gün evvel Üstadım gezmeye gidecekti. At getirmek üzere beni gönderdiği zaman, Üstadıma dedim: “Sen aşağıya inme, ben kapıyı arkasından örtüp odunluktan çıkacağım.” Üstadım: “Hayır.” dedi. “Sen kapıdan çık!” diyerek aşağıya indi. Ben kapıdan çıktıktan sonra kapıyı arkasından sürgüledi. Ben gittim, kendisi de yukarıya çıktı. Sonra yatmış. Bir müddet sonra Kuleönlü Mustafa, Hacı Osman'la beraber gelmişler. Üstadım hiç kimseyi kabul etmiyordu ve etmeyecekti. Hususan o vakit iki adamı beraber hiç yanına almaz geri çevirirdi. Hâlbuki, bu makamda bahsedilen kardeşimiz Kuleönlü Mustafa, Hacı Osman'la gelince, kapı güyâ lisân-ı hâl ile ona demiş ki: “Üstadın seni kabul etmeyecek fakat ben sana açılacağım.” diyerek arkasından sürgülenmiş kapı kendi kendine Mustafa'ya açılmış. Demek Üstadımın onun hakkında “Mustafa istikbâle lâyıktır.” diye söylediği sözü istikbâl gösterdiği gibi, kapı da buna şahid olmuştur.

Hüsrev

Evet Hüsrev'in yazdığı doğrudur, tasdik ediyorum. Kapı bu mübarek Mustafa'yı benim bedelimce hem istikbâl etti, hem de kabul etti.

seni müteessir eden yaraları da tedavi edeceğine kanaatin gelmelidir.

İşte, ey benim gibi ihtiyarlık zamanında gayet sevdiği evlâdını veya akrabasını kaybeden ve beline yüklenmiş ihtiyarlığın ağır yüküyle beraber firâktan gelen ağır gamları da başına yüklenen ihtiyar kardeşler ve ihtiyare hemşireler! Benim vaziyetimi anladınız ki sizinkinden çok şiddetli iken, mâdem böyle bir âyet-i kerîme tedavi etti, şifa verdi; *elbette Kur'ân-ı Hakîm'in eczâhâne-i kudsiyesinde, umum dertlerinize şifa verecek ilâçları vardır. Eğer iman ile ona müracaat edip ve ibâdetle o ilâçları istimâl etseniz, belinizde ve başınızdaki o ihtiyarlığın ve gamların ağır yükleri gayet hafifleşecektir.*

Bu mebhâsın uzun yazılmasının sırrı ise, merhum Abdurrahmân'a ziyâde duâ-yı rahmet ettirmek düşüncesidir. Sizi usandırmasın. Hem sizi belki ziyâde müteallim edecek en acıklı ve nefret verip ürkütecek en dehşetli yarayı, gayet nâhoş, elîm bir sûrette size göstermekten maksadım, Kur'ân-ı Hakîm'in kudsî tiryakı ne derece hârikulâde bir ilâç ve parlak bir nur olduğunu göstermektir.⁶¹

⁶¹ Lcm'alar, s. 298-302.

4- SAİD NURSÎ

Said Nursî, mübarek ve asil Nursî ailesinin dördüncü evlâdıdır. Nurs köyünde 1877 yılında dünyaya gelmiştir.

Çocukluk yıllarında dahi, hayatında üstün hâl ve güzel meziyet parıltıları dışına aksetmiş, zeki, çevik, hareketli bir ruh hâli Said Nursî’de hep ön plâna çıkmıştır.

Said Nursî, dokuz-on yaşlarında köyünden ayrılmış, zamanın Şark medreselerinde tahsil maksadıyla dolaşmıştır. Küçük yaşlarda gittiği her yerde, her medresede üstün zekâsıyla temeyyüz etmiştir. Bir müddet süren medrese tahsili küçük Said’i tatmin etmez, 1885 yılının kışını Nurs’ta ana-babasıyla geçirir. Tahsilden vazgeçmeye karar verdiği günlerde bir rüya görür. Rüyasında kıyamet günündedir. Herkes kendi başının çaresindedir. Bu müthiş hengâmede Resûl-i Zîşân (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz’i görmek ve bulmak ister. O yüce Nebiyi (sallallahu aleyhi ve sellem) ancak Sırat’ta görürüm düşüncesi ile oraya gider. Peygamber-i Zîşân’ın oradan geçtiğini görünce ellerine sarılır ve Kâinatın Efendisi’nden ilim talep eder. Resûlullah da (sallallahu aleyhi ve sellem) ‘Ümmetinden سوال sormamak şartıyla sana İlm-i Kur’ânî verilecektir.’⁶² buyurur.

Tahsile Devam

Bunun üzerine Hazreti Üstad, ilmi tahsil için yollara düşer. Ruhunda müthiş bir feveran uyanır. Şarktaki birçok medreseyi

⁶² Tarihçe-i Hayat, s. 31.

Bediüzzaman'ın Milis Albayı Olduğu Yıllardaki Fotoğrafi

dolaşır. Henüz yaşı çok küçük olmasına rağmen üstadlarını ilimde ve irfanda hayretler içinde bırakır.

Asıl tahsilini Erzurum'a bağlı Doğubeyazıt kasabasında üç aylık bir müddetle, doksan cilt kitabı ezberleyerek bitirir.

Şeyh Muhammed Celâli Efendi'den o günün şartları içinde icazetini alır. Gittiği yerlerde münazaralara katılır. Muhatap

olduğu ilim erbabını gerilerde bırakarak ilimde zirvelere tırmanır.

Paşaların, beylerin, ağaların meclislerinde bulunur. İlmî ehliyetinden dolayı hürmete ve saygıya mazhar olur. Müspet ilimleri tahsilde de temayüz eder.

Yaşadıkları çağın hastalıklarını '*cehalet, zaruret ve ihtilâf*' olarak tespitle birlikte, çare olarak da bu düşmanlara mukabil '*sanat, marifet ve ittifak*' silâhının kullanılması gerektiğini beyan eder.

Bütün bu değerlendirmeler içinde, Şark'ın maddî–manevî gelişmesi ve terakkisinde üniversitenin mevcudiyeti zaruretini dile getirir. Bu maksatla da devrin padişahına çıkar.

Kur'ân Söndürülemez

Van'da bulunduğu 1894 yıllarında Tahir Paşa'nın yanında iken okuduğu bir gazetede, İngiliz Müstemlekât Nâzırı'nın İngiliz Meclis-i Meb'usasında elinde Kur'ân'ı göstererek: "Bu Kur'ân, Müslümanların elinde kaldıkça biz onlara hakikî hâkim olamayız. Ya Kur'ân'ı ortadan kaldırmalıyız veya onları Kur'ân'dan soğutmalıyız." diyen beyanatını okur. Ve bunun üzerine ruhunda bir feveran ve nihayetsiz bir gayret uyanır ve Kur'ân'ın sönmez ve söndürülemez bir nur olduğunu âleme ispat edeceğini söyler.

İstanbul'da

İlmiyle amil olan Said Nursî, yaptığı faaliyetlerle Kur'ân'a hizmette âdetâ kükremiştir. Gittiği her yerde Kur'ân'ı nazara vererek, iman ve ahlâk derslerini anlatır.

Kendisine “Bediüzzaman”, yani ‘zamanın eşsizi, misilsizi’ namı verilir.

Çağdaşlarını her konuda geride bırakarak aktif bir hizmet tarzı içinde, yaşadığı bölgenin dert ve problemlerini izale maksadıyla ilk defa geldiği İstanbul’da ‘Medresetü’z-Zebra’ namı verdiği doğruya bir üniversite kurma faaliyetlerine başlar.

31 Mart’ta

1909 yılı içinde, cereyan eden 31 Mart Vakası olarak adlandırılan hâdisede, İttihad ve Terakkicilerin menfi propagandalarına maruz kalarak Volkan gazetesinde yazdığı yazılardan dolayı Divan-ı Harb mahkemesine verilir.

Bir ay tutuklu kaldıktan sonra, yaptığı müdafaa sonucu beraat eder. Bu olayda yatıştırıcı bir rol oynayan Said Nursî, çoğu insanın idamla yargılandığı mahkemede beraat eder. Mahkemeden sonra Bayezid’den tâ Sultanahmed’e kadar, arkasında kalabalık bir halk kitlesi mevcut olduğu hâlde, “Zalimler için yaşasın cehennem! Zalimler için yaşasın cehennem!” nidalarıyla ilerlemiştir.

Said Nursî Şam’da

1911 yılının kış aylarında Şam’a gider. Âlem-i İslâm’ı tenvir hareketleri içinde bulunur. Bu maksatla içlerinde yüzlerce âlimin de bulunduğu on bin kişinin toplandığı Şam Emevî Camii’nde bir hutbe îrad eder. Âlem-i İslâm’ın dert ve sıkıntılarının yanı sıra huzur reçetelerini dile getirdiği bu hutbe büyük bir dikkat ve heyecanla dinlenir.

Cihan Harbi Kumandanı

Ülkenin içinde bulunduğu karışık yılların akabinde 1914'lerde cereyan eden Birinci Cihan Harbi'ne katılır. Talebeleriyle birlikte vatani müdafaa ederek, düşmanlarla savaşır. Bu uğurda birçok yakını ve talebelerini şehid verir. Erzurum Pasinler'de, milis albayı olarak çarpışır. Sonraları Van ve Bitlis'te çarpışır. Bitlis deresinde Ruslarla çarpışırken esir düşer. Bitlis'ten Rusya esaret kamplarına götürülür. Burada iki sene dört ay kalır. Sonra oradan firar ederek Türkiye'ye döner.

Osmanlı'nın Son Yılları

Koca Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında Said Nursî Osmanlı döneminde en yüksek ilmi müessesesi olan Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye âzâlığına seçilir.

İstanbul'u işgal harekâtları içinde İngilizlere karşı aktif bir vaziyet içine girerek düşmanla mücadele eder. Bu mücadelede *'Hütüvât-ı Sitte'* adlı bir eser yazarak düşmanın planlarını bozar.

Ankara'ya Davet

Said Nursî'nin İstanbul'daki güzel hizmetlerinin farkına varan Ankara Hükümeti onu 1922'de Ankara'ya ısrarla davet eder.

Said Nursî Ankara'ya gelir. Mecliste hoşamedî ile karşılaşır ve orada bir konuşma yapar. Meb'usların ibadete, bilhassa namaza müdavim olmalarının lüzum ve ehemmiyetine dair bir beyanname neşreder ve meb'uslara dağıtır.

Barla'da Üstad'ın Kaldığı Ev ve Çınar Ağacı

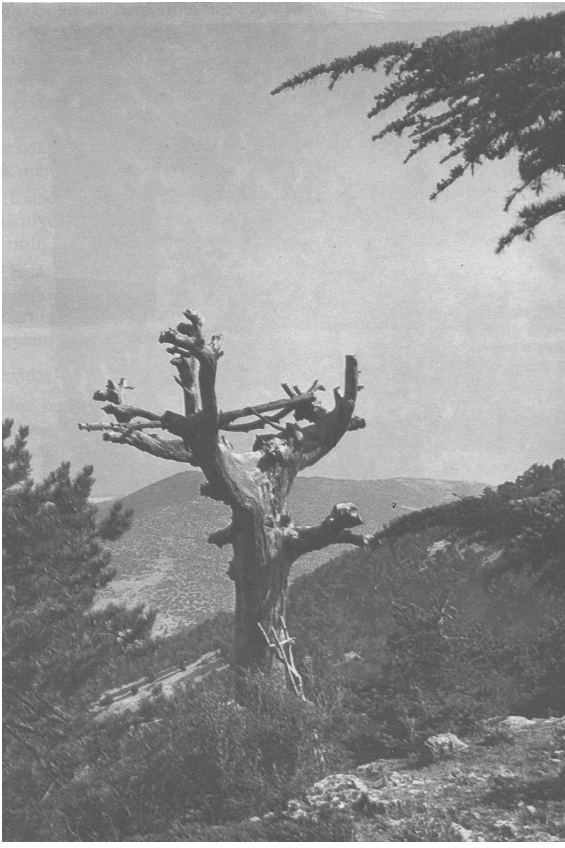
Ankara Hükümeti ile pek anlaşamayan Said Nursî, Ankara'yı terk ederek Van'da Ereğ Dağı'nda inzivaya çekilir.

Van'da 1926 yılının karlı bir kış gününde, Trabzon yoluyla İstanbul'a, oradan da Burdur'a sevk edilir. Burdur'da sekiz ay kalan Said Nursî, oradan Isparta'nın Barla köyüne sürgün edilir. 1 Mart 1927 Salı günü Ramazan'dan üç gün önce Barla'ya ulaşır.

Barla Yılları

Barla'da sekiz seneyi aşan bir süre içinde etrafı sekiz yaşından seksen yaşına kadar herkes tarafından sarılır. Risale-i Nur eserlerini te'lîfe burada başlar. Risale-i Nurlar'la iman kurtarma faaliyeti içinde bir tecdit hareketine başlar.

Sonra Said Nursî'nin bu muazzam ve Nurlu hareketini çekemeyen iman ve İslâm düşmanları onun aleyhinde düzmece

Barla amı Dağı'ndaki Katran ağacı

raporlar tanzim ederek Isparta mahkemesine verirler. Oradan 1935 yılında Eskişehir mahkemesine ve hapsine, birçok arkadaşıyla birlikte mahkûmiyetine karar verirler. Burada bir yıl hapis yatan Said Nursî, Kastamonu'ya sürgün edilir. Kastamonu'da sekiz yıl gözlem altında tutulan Said Nursî, tekrar birtakım bahanelerle buradan alınarak bu defa 1944 senesinde Denizli hapsine atılır.

Toplam dokuz ay Denizli Hapishanesi'nde kalan Said Nursî, tahliyesinin ardından, Afyon'un Emirdağı ilçesine sürgün edilir. Burada da geçirdiği iki buçuk yılın ardından bu defa, Afyon Hapishanesi'ne mahkûmiyet kararıyla girer ve tam yirmi ay

Bediüzzaman'ın Vefat Ettiği Urfa İpek Palas Oteli ve Üstadın Misafir Olduğu 27 Numaralı Odanın Kapısı

burada büyük çile içinde bulundurulur. Yirmi ayın sonunda tahliye olur, tekrar Emirdağ'da mecburî ikamete tabi tutulur.

Son Yılları

Mübarek ömrünün son yıllarında dahi rahat bırakılmayan Said Nursî Hazretleri, 1952 yılında 'Gençlik Rehberi' mahkemesi için İstanbul'da yargılanır, beraat eder.

Risale-i Nurlar gibi eşsiz bir Kur'ân tefsirini insanlığın istifadesine sunmakta muvaffak olan Said Nursî, 1960 yılında Urfa'da Cenâb-ı Hakk'ın rahmetine kavuşur. Vefatından üç ay sonra mezarı sökülerek bilinmeyen bir yere götürülür.

Bediüzzaman Hazretleri'nin Cenazesinden Muhtelif Manzaralar

Tarihî Sırasına Göre Bediüzzaman Hazretleri'nin Hayatında Önemli Hâdiseler⁶³

1877	Doğumu ve çocukluk günleri.
1885	<ul style="list-style-type: none">• İlim yolundaki ilk adımları.• Tağ köyündeki eğitimi.
1888	Şeyh Seyyid Nur Muhammed'in yanında talebelik günleri.
1891	<ul style="list-style-type: none">• Validesinin yanında, Resûlullah'ı (sallallâhu aleyhi ve sellem) rüyasında görmesi.• Doğu Bayezit'te Şeyh Celalî'nin yanında gerçek tahsili.
1892	<ul style="list-style-type: none">• Molla Fethullah'ın huzurunda imtihan edilmesi.• Siirt'te ilim adamları ile münazarası.• Bediüzzaman lâkabının verilmesi.
1893	Şirvan'da ikameti.
1894	<ul style="list-style-type: none">• Tillo'da inzivaya çekilişi.• Mustafa Paşa'nın zulmüne karşı çıkışı.• Cizre'de âlimler ile münazarası.• Mardin'e gidişi ve siyasetle ilgilenmesi.
1895	Mardin'den Bitlis'e sürgün edilişi.

⁶³ İhsan Kâsım Salihî, *Kendi Dilinden Bediüzzaman*, s. 51-56.

1897	<ul style="list-style-type: none"> • Valinin daveti üzerine Van'a gidişi. • Vali konağundayken modern ilimlerle tanışması ve doksan kitabı ezberine alması. • İngiliz Müstemleke nazırının açıklamasını öğrenmesi. • Van Kalesi'nden düşüşü.
1899	Fikrî inkılâbın doğuşu.
1906	Kur'ân hizmeti.
1907	<ul style="list-style-type: none"> • Medresetü'z-Zehrâ'nın kurulması maksadıyla İstanbul'a gelmesi. • Şekerci Hanı'nda ulemayı münazaraya davet edişi. • Japon Başkumandanına verdiği cevaplar. • Sultan Abdulhamid'e Doğu'daki durumun düzeltilmesi ve Medresetü'z-Zehrâ inşası için dilekçe sunması. • Zabtiye Nazırı Şefik Paşa ile konuşması.
1908	<ul style="list-style-type: none"> • 23 Temmuz'da İkinci Meşrutiyet'in ilânı. • Hürriyet ve Meşrutiyet kavramlarının doğru anlaşılması için irad ettiği hitabe. • Emanuel Karasso ile karşılaşması. • Şeyh Bahit ile görüşmesi. • Gazete haberlerine reddi.

1908	<ul style="list-style-type: none"> • Ferah Tiyatrosu'ndaki heyecanlı kalabalıkları yatıştırması. • Avusturya mallarını protesto eden hamalları sakinleştirmesi.
1909	<ul style="list-style-type: none"> • 27 Şubat günü Beyazıt Meydanı'nda medrese talebelerini yatıştırması. • 5 Nisan'da İttihad-ı Muhammedî Cemiyeti'nin kurulması, gazetecileri uyarması. • 31 Mart Hâdisesi (13.04.1909 / 31.03.1325 Rumî). • Olaylar sonucu ortaya çıkan karmaşayı yatıştırması ve sekiz tabur askeri itaate getirmesi. • 31 Mart Hâdisesi dolayısıyla askerî mahkemeye sevk edilmesi ve beraat etmesi.
1910	<ul style="list-style-type: none"> • İstanbul'u terk edip Van'a dönüşü. • Tiflis'te Rus polisiyle konuşması. • Aşiretler arasında dolaşması ve Münazarat isimli eseri telifi.
1911	<ul style="list-style-type: none"> • Şam'da Emevî Camii'nde bir hutbe vermesi. • Beyrut-İzmir yolunu kullanarak İstanbul'a dönüşü. • 7-26 Haziran 1911'de Sultan Reşad'a Rumeli seyahatinde eşlik etmesi. • Van'da Medresetü'z-Zehrâ'nın temelini atışı. • Şam'a Seyahati (1910 yılı sonu veya 1911 başı)

1913	<ul style="list-style-type: none"> • İcâz-ı Kur'ân ile ilgili gördüğü rüya-yı sâdıka. • Harbi haber vermesi. • Şeyh Selim isyanını engellemesi. • Ermeni çetelerine karşı koyması. • Gönüllü talebelerine askerî eğitim vermesi ve Horhor'da ilmî faaliyetine devam etmesi.
1915	<ul style="list-style-type: none"> • Gönüllü Milis alayı kurması. • Savaş cephesinde Ruslara karşı savaşı.
1916	<ul style="list-style-type: none"> • İşârâtü'l-İcâz isimli eserini telifi. • Ahaliyi kurtarma mücadelesi. • 02.03.1916 tarihinde Ruslara esir düşmesi. • Kosturma'ya sevki ve iman derslerine devam etmesi. • Tatar Camii'nde ilk ruhî tecrübeleri.
1918	<ul style="list-style-type: none"> • Esarettten kaçıışı ve 17.06.1918'de İstanbul'a gelmesi. • 13.08.1918 tarihinde Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye'de üye olarak tayini.
1919	<ul style="list-style-type: none"> • Rüyada bir hitabesi (Eylül) 1919. • Yeğeni Abdurrahman Ağabey'le birlikte Çamlıca'da ikameti.
1920	<ul style="list-style-type: none"> • 16 Mart'ta İngilizlerin İstanbul'u işgali. • 1920 yılı ortalarında İstanbul Sarıyer'de inzivaya çekilmesi. • Darü'l-Hikmeti'l-İslamiye'den ayrılışı.

1921	<ul style="list-style-type: none"> • İngiliz Anglikan Kilisesine cevabı. • Kurtuluş hareketine karşı Meşihattan sudur eden fetvaya cevabı. • Yuşa Tepesi'ndeki inzivası ve fikrî, kalbî, ruhî bir inkılâpla Yeni Said'e dönüşmeye başlaması.
1922	<ul style="list-style-type: none"> • 19.11.1922'de Ankara seyahati. • Ankara Kalesi'ndeki tefekkürü. • 22.11.1922'de (Meclis-i Mebusan) tarafından karşılanması.
1923	<ul style="list-style-type: none"> • 19.01.1923'de Milletvekillerine bir bildiri yayınlaması ve Hubab Risalesi isimli eserin ve zeylinin neşri. • 30.04.1923'te Ankara'yı terk edip, Haziran başlarında Van'a dönüşü.
1924	<ul style="list-style-type: none"> • İki yıl Ereğ Dağı'nda ikameti.
1925	<ul style="list-style-type: none"> • İsyanlara karşı koyması. • Şeyh Said Piran'a (el-Palevi) cevabı. • 25 Şubat'ta Van'dan Burdur'a nefiy kararının alınışı.
1926	<ul style="list-style-type: none"> • Nisan-Mayıs aylarında İstanbul'a getirilişi. • Meşihat-ı İslâmiye'de yangın çıkması. • İzmir-Antalya yolu üzerinden Burdur'a getirilişi. • Burdur'da "Nur'un İlk Kapısı" isimli eserini telif edişi.
1927	<ul style="list-style-type: none"> • 1 Mart'ta Ramazan'dan üç gün önce Barla'ya varışı.
1929	<ul style="list-style-type: none"> • Mescidine yapılan ilk saldırı.
1932	<ul style="list-style-type: none"> • 18.07.1932'de mescidine yapılan baskın.

1934	<ul style="list-style-type: none"> • Barla'dan Isparta'ya götürülüşü (24 Temmuz).
1935	<ul style="list-style-type: none"> • 25 Nisan'da Nur talebelerinin buldukları yerlerden alınıp nezarete atılarak tutuklanmaları. • 27 Nisan'da İçişleri Bakanının gelişi ve tutuklanan Nur Talebelerinin Eskişehir'e sevk edilişleri. • Üstad'ın müdafaası ve Büyük Ceza Mahkemesinin 19 Ağustos'da Tesettür Risalesi sebebiyle verdiği karar.
1936	<ul style="list-style-type: none"> • 27 Mart'ta tahliye edilişi ve Kastamonu'ya mecburi ikamete gönderilişi.
1943	<ul style="list-style-type: none"> • Üç kez evine baskın düzenlenip, 20 Eylül'de tutuklanarak Ankara'ya gönderilişi.
1944	<ul style="list-style-type: none"> • Denizli Mahkemesinin ve uzmanların Risale-i Nur'u tetkikleri. • 15 Haziran'da Üstad'ın beraatı. • Denizli'de iki ay ikameti. • Ağustos ayının sonlarında Ankara hükûmetinin emriyle Emirdağ'da zorunlu ikameti. • Emirdağ'da camiye gidişinin yasaklanması.
1948	<ul style="list-style-type: none"> • 23 Ocak: Kendisinin ve talebelerinin Afyon Mahkemesine sevk edilmeleri. • 06 Aralık: Cezaya çarptırılmaları.
1949	<ul style="list-style-type: none"> • 20 Eylül: Afyon Cezaevinden tahliye edilmeleri. • 20 Kasım: Üstad'ın tekrar Emirdağ'a iadesi (2 Aralık).

1950	<ul style="list-style-type: none"> • 14.05.1950 tarihli seçimi kazanmaları dolayısıyla Cumhurbaşkanına gönderdiği tebrik telgrafı. • 16 Haziran: Ezanın tekrar Arapça okunmasının serbest oluşu ve Nur talebeleri ile İslâm dünyasını bu konuda tebriki.
1951	<ul style="list-style-type: none"> • 21 Şubat: Vatikan'a bir mektup ile bazı risaleleri göndermesi. • 20 Kasım: Emirdağ'a seyahati ve orada bir hafta kalışı. • 29 Kasım: Eskişehir'de Yıldız Otelinde bir buçuk ay kadar ikameti. • 29 Aralık: Isparta'ya yolculuğu.
1952	<ul style="list-style-type: none"> • Ocak: Gençlik Rehberi isimli eserinden dolayı açılan davanın 22. 01, 19. 02, 05. 03. 1952 tarihlerindeki duruşmalarına girmek için İstanbul'a gelişi.
1953	<ul style="list-style-type: none"> • Nisan ayı başlarında Emirdağ'a dönüşü. • Gençlik Rehberi davasından beraat etmesi. • Samsun Mahkemesine gitmek için İstanbul'a gelişi ve burada üç ay ikameti. • Yaz mevsimi ortalarında İstanbul'u terk edip sırasıyla Eskişehir'e, Emirdağ'a, Isparta'ya ve daha sonra Barla'ya seyahati. • Isparta-Barla, Isparta-Emirdağ ve bazen de Afyon ve Eskişehir arasında kısa seyahatler düzenlemesi.
1956	<ul style="list-style-type: none"> • 23 Mayıs: Risale-i Nur'un Afyon Mahkemesinde beraat edişi.
1958	<ul style="list-style-type: none"> • Ankara olayları.

Veda Ziyaretleri

02 Aralık 1959	• Emirdağ'dan Ankara'ya yolculuğu ve ertesi gün Emirdağ'a dönüşü.
03 Aralık 1959	• Isparta'ya seyahat ederek orada 15 gün kaldıktan sonra Emirdağ'a dönüşü.
19 Aralık 1959	• Konya'yı, oradan da Isparta'yı ziyareti ve tekrar Emirdağ'a dönüşü.
20 Aralık 1959	• Tekrar Konya'ya gidişi ve sabah namazından sonra Emirdağ'a dönüşü.
31 Aralık 1959	• Emirdağ'dan Ankara'ya yolculuğu.
1 Ocak 1960	• İstanbul'a seyahati.
03 Ocak 1960	• Ankara'ya dönüşü (son dersi).
05 Ocak 1960	• Londra'da yayınlanan Times gazetesi muhabiriyle yaptığı röportaj.
06 Ocak 1960	• Konya'ya oradan da Isparta'ya seyahati ve Emirdağ'a dönüşü.
11 Ocak 1960	• Ankara yolculuğu; hükûmetin baskısıyla Emirdağ'da mecburî ikameti.
20 Ocak 1960	• Emirdağ'dan Isparta'ya, • Isparta'dan Afyon'a gidişi ve tekrar Emirdağ'a dönüşü.
19 Mart 1960	• Emirdağ'dan Isparta'ya seyahati.
20 Mart 1960	• Isparta'da iki gün kaldıktan sonra Urfa'ya yönelişi.
21 Mart 1960	• Konya, Adana, Gaziantep şehirlerini ziyareti.

22 Mart 1960	<ul style="list-style-type: none">• Urfa halkının onu ziyaretleri.
23 Mart 1960	<ul style="list-style-type: none">• Gece yarısı saat üç buçuk sularında Allah'ın rahmetine kavuşması. Allah'ın sonsuz rahmet ve mağfireti onun üzerine olsun. Âmin!
24 Mart 1960	<ul style="list-style-type: none">• Urfa'da cenaze ve defin merasimleri.
Temmuz ayının başlarında	<ul style="list-style-type: none">• Mübarek naşının alınıp, bilinmeyen bir yere defnedilmesi.

5- MOLLA MUHAMMED (Mehmed)

Asil Nursî evlâtlarının bahtiyarlarından birisi de Mehmed Okur'dur. Sofi Mirza Efendi'nin beşinci çocuğudur. İsmi Muhammed veya Mehmed olarak anılır. Doğrusu Mehmed'dir. Fakat ona hep Muhammed denilmiştir. Muhammed Okur, Nurs köyünde yıllarca imamlık yapmıştır. Âlim ve fâzıl bir zâttır. Fizikî olarak kısa boylu ve sakallıdır. Tahsilini doğunun medreselerinde yapmış, akabinde yıllarca halkı iman ve Kur'ân'a irşad etmiştir.

Mehmet Okur, evlenmiş fakat hiç çocuğu olmamıştır. Çocuk hasretini, Zübeyir isminde birini evlâtlık almak suretiyle dindirmiştir. Molla Mehmed Okur'un evlatlık olarak aldığı Zübeyir ismindeki çocuk aslında Rusların ve Ermenilerin Birinci Cihan Harbi sırasında Şark'ı işgal etmeleri sırasında o yörelerde kalan biridir. Bu Zübeyir o yıllarda İslâm'a girerek Müslüman olmuştur. Molla Mehmed bu çocuğu evlâtlık alarak besleyip büyütümüştür. (Zübeyir hakkında daha geniş bilgi ileriki sayfalarda aktarılacaktır.)

Bediüzzaman'ın küçük kardeşlerinden Molla Mehmed, ağabeyi Bediüzzaman'a âdeta âşık biriydi. Vefatı sırasında, ruhunu Rahman'a teslim edeceği an kollarını her iki tarafa açarak bağırarak Nurslular tarafından anlatılmaktadır.

Ruhunu teslim ederken kollarını açan Molla Mehmed, "Seyda⁶⁴ geldi." diyerek kollarını iyice birbirine sarmıştır. Seyda'yı yani ağabeyisi Said Nursî'yi mânen gördüğünü ve o anda onu sarıldığını söylediği bu hâdise, Nurs ve civarında herkes tarafından bilinen ve anlatılan bir hâdisedir.

⁶⁴ Bu lâkap, Doğu'da âlim ve fâzıl şahıslar için kullanılır.

Molla Muhammed'in (Mehmed'in) Nurs Köyündeki Mezarı

Ustad Hazretleri, kardeşi Molla Mehmed'i dualarında hiç unutmadığını ve onu birinci talebeleri arasında gördüğünü bir mektubunda şöyle ifade etmiştir:

“...**Rabian:** Hâkim-i âdilden sonra en ziyade hakikî adalete çalışıp Risale-i Nur'un serbestiyetine hizmet eden م ر ح م ن hâlis şâkirtler içinde *ve benim öz kardeşim ve birinci talebem Molla Mehmed ismiyle onun nâmı, dualarımda ve mânevî kazançlarımda beraberdirler.*”⁶⁵

Molla Muhammed vefatından önce kıldığı son Cuma namazının ardından kendi vefatını haber veren bir konuşma yapmıştır. Ayrıca Nurslular tarafından vefatından önce sık sık ağabeyi Bediüzzaman'ın kıymetini tam bilemediğini ifade ettiği anlatılmaktadır.

1951 yılında bir Cuma günü Nurs'ta rahmet-i Rahman'a kavuşmuştur.

⁶⁵ Emirdağ Lâhikası-1/130.

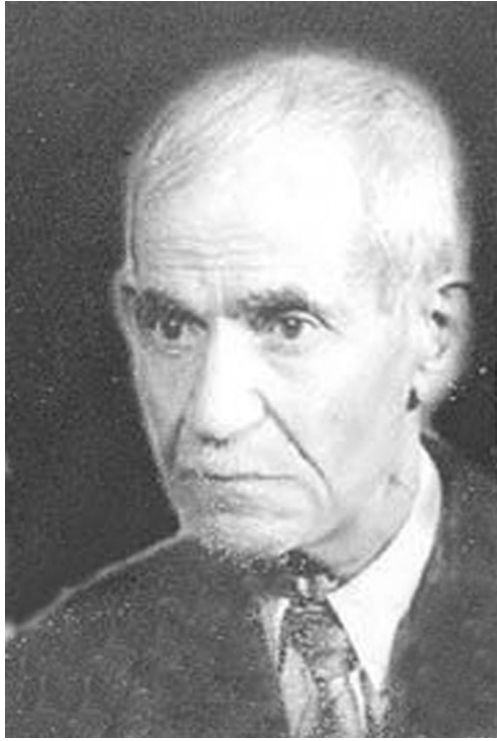
Molla Mehmed'in Evlâtlığı Nurslu Zübeyir

Çevrede “Nurslu Zübeyir” olarak bilinen bu zât, Rus ve Ermenilerin Birinci Cihan Harbi sıralarında bu yörede kalan bir çocuktur. Yine çocukken Müslüman olmuştur. Kendi öz evlâdı olmayan Molla Mehmed, Zübeyir’i evlatlık olarak alır, büyütür.

Zübeyir daha sonra Nurs köyünün aşağı Kiğıs köyüne taşınarak evlenir. Orada ev-bark kuran Müslüman Zübeyir hayatına eşi ve çocuklarıyla devam eder.

Nurs köyünde yaptığımız son çalışmalar sırasında, aşağı Kiğıs köyünden olan Muhammed Okur rehberliğinde yaptığımız araştırmalarda, Zübeyir’in eşi ve çocuklarının hâlâ hayatta oldukları ve aşağı Kiğıs köyünde oturmakta oldukları bilgisini elde ettik.

Zübeyir’in vefatı da çok garip olmuştur. Nurs köyünden aşağı Kiğıs mezrasına giderken yolda çığ düşmesi sonucu vefat etmiştir. Köylülerin aramaları sonucu Nurslu Zübeyir, çığ altında bulunur. Ancak görülen manzara hayret vericidir. Zira Zübeyir’i gören köylüler, onun çığ altında kalarak vefat etmesi anında elinde Kur’ân, Yâsin-i Şerif’i okur vaziyette bulmuşlardır.

Abdülmecid Nursî (Ünlükul)

6- ABDÜLMECİD NURSÎ (ÜNLÜKUL)

Mübarek Nursî ailesinden Sofi Mirza Efendi'nin yaş sırasına göre altıncı çocuğudur. Bediüzzaman'ın küçük kardeşidir. O mübarek ailenin diğer mümtaz fertleri gibi, Abdülmecid Efendi de âlim, fâzıl, alçak gönüllü ve son derece tevazu sahibi biridir.

1884 yılında Nurs köyünde dünyaya gelmiştir. Tahsilini Şarkta yapmıştır. Vanlı Şeyh Gazali Efendi'nin torunu –ki evliya torunudur– Rabia Hanım'la evlenmiştir. Bu evliliklerinden beş evlâtları olmuştur. Bu çocuklarından birisi kız, diğerleri erkektir. Çocuklarının isimleri yaş sırasına göre şöyledir:

Selahattin, Fuad, Nihat, Suat ve Saadet.

Asil Nursî ailesinin bu âlim ve çilekeş ferdi, tarihî sıra ile aşağıdaki beldelerde ikamet etmiştir.⁶⁶

1885–1895 Nurs köyü,

1895–1900 Arvas,

1900–1914 Van,

1914–1917 Şam,

1917–1920 Diyarbakır,

1920–1927 Van,

1927–1936 Ergani,

1936–1940 Malatya,

1940–1955 Ürgüp,

1955–1967 Konya.

Büyük bir âlim olan Abdülmecid Efendi, ağabeyi Said Nursî ile birlikte Birinci Cihan Harbi'nde Ruslara karşı Bitlis ve havâlisinde çarpışarak gazilik mertebesine ulaşmıştır. Bununla beraber hocalık vasfı ile de yüzlerce talebe yetiştirmiştir.

Ülkemizin birçok yerinde meslek dersleri hocalığı da yapan Abdülmecid Efendi, Risale-i Nur Külliyyatı içinde yer alan *İşârâtü'l-İcâz* ve *Mesnevî-i Nuriye* adlı eserleri de Arapçadan Türkçeye tercüme etmiştir.

Ağabeyi Said Nursî ile birçok mektuplaşmada bulunmuştur. Ağabeyine yazdığı, nesebî kardeşliğin yanı sıra Kur'ân hizmet-kârlığı hususiyetlerinin de öne çıktığı bir mektubu şöyledir:

“Bu eserler bütün sınıflara ve cemaatlere daima mazhar-ı takdir oluyor. Kim görse istihsan eder. Tenkide mâruz olacak eserler

⁶⁶ Halil Uslu, Bediüzzaman'ın *Kardeşi Abdülmecid Nursî*. Ayrıca bkz.: Ahmed Özer, *İki Ünlü Kul*.

değil. Fakat derecât-ı takdir, derecât-ı fehim gibi mütefavit ve müteaddittir. Herkes derece-i fehmine göre takdir edebilir.”⁶⁷

Said Nursî, yazdığı bir mektupta kardeşi Abdülmecid'in şahsında ona ve peder, valide ve kardeşlerine alâkadarlığını izhar eder. Mektup şöyledir:

“Seni isminizle en hassas talebeler ve kardeşler içine dahil edip, her sabah ne kazanıyorsam peder ve valideme hakikî ve çoğu âlem-i berzahta bulunan kardeşlerime verdiğim gibi senin defter-i a'maline yazılmak için dergâh-ı ilahiyeye niyaz ediyorum. Sen dahi beni uhrevî kazancına dâhil et.”⁶⁸

Başka bir mektubunda Bediüzzaman Hazretleri, kardeşi Abdülmecid'i “birinci talebe” olarak tesmiye etmiştir:

“...Öz kardeşim Abdülmecid, beni çok merak ediyor; görümedığım buranın müftüsünden, hâlimi anlamaya çalışıyor. Bundan sonra Feyzi ve Emin'in üçüncüsü Abdülmecid olsun. Safranbolu kahramanlarından aldıkları lüzumlu mektupları ona da göndersinler.

Hem, benim tarafımdan ona yazsınlar ki: *Eski Said'in birinci talebesi bulunduğun gibi, yeni Said'in dahi Hulûsi ile beraber yine birinci safta talebelersiniz.*”⁶⁹

Abdülmecid Nursî, doğduğu köy olan Nurs köyüne, ayrıldıktan sonra iki kez gitmiştir. Bu ziyaretlerin birincisi 1948 yılında, ikincisi ise kardeşi Molla Mehmed'in vefatı münasebetiyle 1951 yılındadır.

⁶⁷ Barla Lâhikası, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007, s.34.

⁶⁸ Abdulkadir Badıllı, *Mufasssal Tarîhçe-i Hayat*, Timaş Yay. 1/695.

⁶⁹ Emirdağ Lâhikası-1, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007, s. 128.

Bir Hatıra

Merhum Abdülmecid Ünlükul'un çok yakın ve candan bir aile dostu olan Yaşar Gökçek bir hatırasını şöyle anlatmıştır:

“Üstadın Urfa'ya hareket ettiği gün, öğleden sonraydı. Abdülmecid Efendilerin Mevlâna Meydanı'na çıkan bir sokaktaki evlerinin üst katında hep beraber oturuyorduk. Kapıları çalındı. Kapıya bakan Saadet, Üstad Hazretleri'nin teşrif ettiklerini ve aşağıda arabada beklediklerin haber verdi. Abdülmecid Efendiyle beraber hepimiz kapıya indik. Üstad, arabadan;

– Abdülmecid ben Urfa'ya gidiyorum. Belki bir daha görüşemeyeceğiz. Bana hakkınızı helâl ediniz, buyurdular.

Abdülmecid Efendi:

– Seydâ! Bizim sana ne hizmetimiz oldu ki, hakkımız olsun. Asıl sen bize hakkını helâl et. Bizi sen okutup yetiştirdin, dediler.

Bunu üzerine Üstâd:

– Senin de Rabiâ'nın da bende çok haklarınız vardır. İkiniz de bana haklarınızı helâl ediniz, buyurunca karşılıklı helâlleştiler.⁷⁰

Abdülmecid Efendi, 11 Haziran 1967 yılında Konya'da vefat etmiştir. Mezarı Konya Üçler kabristanındadır.

⁷⁰ Necmeddin Şahiner, *Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursî'yi Anlatıyor*, 4/288.

Konya Üçler Mezarlığında Abdülmecid Nursî (Ünlükul)'un Mezarı.

Mezar taşında şunlar yazmaktadır:

Risale-i Nur müellifi Üstad Bediüzzaman Said Nursî'nin neseben küçük kardeşi ve on beş sene ondan ders alan ve Mesnevî-i Nuriye ile İşârâtü'l-İcâz'ın mütercimi ve eski Diyanet İşleri Reisi Ahmet Hamdi Akseki'nin "Dünyada böyle bir âlim görmedim." dediği ABDÜLMECİD NURSÎ ÜNLÜKUL.

Ruhu için el-Fatiha.

Rabia Ünlükul Yaşlılık Dönemlerinde

**Abdülmecid Nursi'nin (Ünlükul) eşi:
RABİA HANIM**

Abdülmecid Efendi'nin kıymetli zevceleri Rabia Hanım, aslen Van'da Şeyh Gazalî Baba sülâlesine mensuptur. Asil ve mübarek bir silsileye dayanan Şeyh Gazali Baba sülâlesi, Van'da herkes tarafından hürmetle yâd edilir. Türbesi Van'dadır. Mana eri, gönül sultanı evliyalardandır.

Rabia Hanım böylesine mübarek bir silsilenin torunudur. Rabia Hanım ile Abdülmecid Ünlükul Van'da evlenmişlerdir. Evlendikten sonra Bediüzzaman'ı da uzun zaman evlerinde misafir ederek onun hizmetinde bulunmuşlardır.

Abdülmecid Efendi'nin Rabia Hanım'la evlenmeden önceki haliyle alâkalı olarak anlatılan bir hatıradaki şunlar kaydedilir:

“Rabia Hanım daha beş-altı yaşlarındayken, Bediüzzaman Hazretleri onu Abdülmecid Efendi'ye göstererek ‘Bak, bu evliya torununu görüyor musun? Bu, istikbalde senin hanımın olacaktır.’ demiş. Abdülmecid Efendi de ‘Seyda nasıl olur? O küçüktür.’ demiş. Hakikaten aradan yıllar geçmiş, Rabia Hanım'la Abdülmecid Efendi evlenmişler.”⁷¹

Rabia Hanım'la Abdülmecid Efendi'nin izdivaçlarından beş tane çocukları olmuştur.

Rabia Hanım 1991 yılında Konya'da vefat etmiştir.

⁷¹ Necmeddin Şahiner, *Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursî'yi Anlatıyor*, 2/153.

بورساله نك سبب تاليفي

شوقو كنج يادگار برقان اون طغوز بيشده اوغولم مرصوم
وخصر يه لنده اوغوز بنگه بورساله نك يادگارين كوشينه نده
بوغوزون حومه زومر آيردي عقل قبول ايند بنگه خوشه كي
تاليفه طبعه تشويه ايردي بورساله نك اوغوز بنگه
ساريله حاشيه كيريه رهن اونارن الزام ايردي
نه اينه دنيا ساغر خانه نه عدت اتمام نهم اولد بنگه صو
لنك نراعت فالكونه سنك اوغوز بنگه ييك الي درجه ايرد ترخي
قايه صولنده راز آفرته احتمال ايردي
حنه لغزه اون كون اول اونون و موزلي بركوشوب يازنده
او بابا بن اونودمايك بنده سزي اونودمايك ده ده اسن
اندركن آرزونه بولديغين مشوه ايله نوصه واضطرار ا

*Abdülmejid Nursi'nin Oğlu Fuad ve Onun İçin Yazdığı Fuadiye
Risalesi'nin İlk Sayfası*

Abdülmejid Nursî (Unlülköl)'un Evlâtları:

1. Selahaddin

Selahaddin, Abdülmejid Efendi'nin ilk çocuğudur. Küçük yaşlarda vefat etmiştir.

2. Fuad

Abdülmejid Efendi'nin ikinci çocuğudur. 1923'te Van'ın Tepetaşı mahallesinde 11 numaralı evde dünyaya geldi. İlk tahsilini

Van'da, orta tahsilini Malatya'da yaptı. 1941 Haziran'ında da Kayseri Lisesi'nden mezun oldu. 2 Eylül 1941 öğrenci seçme sınavlarını kazanarak Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ne kaydoldu. Bu okulda 3. Sınıf öğrencisi iken 11 Haziran 1944 tarihinde genç yaşta vefat etmiştir. Abdülmecid Efendi, oğlu Fuad'ın genç yaşta vefatına çok üzülmüştür. Bu nedenle, biricik oğlu Fuad'ın anısına, “*Fuadiye Risalesi*” adını verdiği bir manzum eser kaleme almıştır.

Evlâdının âlem-i bekâya irtihalinden duyduğu hicranı bu eserinde şöyle dile getirmiştir:

“Bu risalenin telifine sebep olan semere-i hayatım, ciğer-pârem Fuad'ın her dakikada Ankara'dan gelmesini sabırsızlıkla ve kemâl-i şevk ve iştiyakla bekler ve her akşam annesiyle ve kardeşleriyle birlikte Ürgüp'ün köprü mevkiine gidip, Ankara'dan gelen kamyonlardan Fuad'ın çıkacağını ümit ve heyecan ile gözler iken; Yüksek Ziraat Fakültesi idaresinden ‘Hamiline’ yazılı ölüm haberi aldım...

Öyle bir inkisar-ı hayâle uğradım ki; sanki dünyam başıma yıkıldı gibi bir vaziyete düştüm. Uğradığım şu inkisar-ı hayalden dolayı ruhumdan, kalbimden fişkırmaya başlayan ateşli algılar, dumanlı figanlardan damlayan şu beyitleri, mertebe kurarak, mektubu ile beraber şu risalenin (Fuâdiye Risalesi) sonuna derc ettim ki; mektubunda ‘Beni unutmayın.’ diye yazdığı cümle ile ba'delmevt, isminin bahsine, zikrine, unutulmaması için işaret yaptığı vasiyetini yerine getireyim ve kendisine bir zamana kadar vesile-i tezkâr ve duâyı mağfirete bir vesile olsun:

Ey Aziz!

Sana olsun bin selâm, benim ey göz bebeğim!

Kaldı gözüüm takatsiz, tersine döndü feleğim.

Sana olsun binler selâm, benim ey sîret-i melek!

İçtiğin şerbeti içmek bana da lâzım gerek.

Ankara okulu, yazdı en kara bir haberi,

Kalbi deldi, rûhu ezdi, yaktı, yıktı ciğeri.

Yevmi aşûra gibidir şu Haziran dokuzu,

En kara bir gecedir, Abdülmecid'in gündüzü.⁷²

3. Suad

Abdülmecid Nursî Efendi'nin çocuklarından olan Suad Ünlükul, 1929'da doğmuştur. 4 Ekim 1993 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Amcası Said Nursî'yi hayatta iken Emirdağ'da ziyaret etmiştir. Polis memurluğundan emekli olmuştur. Çocuklarından ikisi hâlen hayattadır. Çocuklarının isimleri Seyda ve Serkan'dır.

4. Nihad

Abdülmecid'in Nihad ismindeki mahdumu da küçük yaşlarda dâr-ı bekaya irtihal etmiştir.

5. Saadet

Abdülmecid'in son çocuğunun ismi Saadet'tir. İlkokul muallimeliğinden emeklidir. Konya'da hâlen hayattadır.

⁷² Ahmed Özer, *İki Ünlü Kul*, s. 97-98.

Suad Ünlükul

Serkan Ünlükul

Seyda Ünlükul

*Abdülmecid Ünlükul'un Oğlu Suad
ve Onun Çocukları Seyda ve Serkan*

7- MERCAN

Sofi Mirza Efendi'nin yedinci ve son çocuğu Mercan ismindeki kızıdır. Mercan, Nurs doğumludur. Feka İbrahim denilen bir şahısla evlenmiştir. Evlendiği bu zâtın da çok dindar ve iyi bir insan olduğu anlatılır.

Mercan Hanım'ın Feka İbrahim'den iki çocuğu olmuştur. Bunların adları yaş sırasına göre erkek olan Bişar, kız olan Nazife'dir.

Kocası ile birlikte Nurs köyünün yakınındaki Aşağı Kiğis mezarında ikamet etmişlerdir.

Sofi Mirza Efendi'nin Son Kızı Mercan'ın, Nurs'un Aşağı Kiğis Köyündeki Mezarı ve Mercan'ın Kızı Nazife'nin Torunlarından Feramuz Okuyan

Nurs'un Aşağı Kiğis mezrasında yaptığımız araştırmalarda, Mercan'ın kızı Nazife'nin hayatta olan yedi torunu olduğunu tespit ettik.

Yine Aşağı Kiğis mezrasında oturan Mercan'ın kızı Nazife'nin torunlarından Feramuz, köyün mezarlığında ninesi Mercan'ın mezarının hangisi olduğunu bize göstermiştir.

Mercan'ın kızı Nazife'nin torunlarından Feramuz'un dışında üç torunu daha vardır. Bunlardan Ethem ve Bişar Okuyan Nurs'ta; Mirza Okuyan da Adana'da oturmaktadır. Ayrıca, kız torunlarının dördünün de isimleri şöyledir: Nâime, Nazime, Azime, Zeynep.

Mercan Hanım'ın hangi tarihte vefat ettiğini Nurs ve civarında bilen yoktur.

Bediüzzaman'ın İkinci Amcası:

HACI

Hacı, Nursî ailesinin ileri gelenlerinden bir zâttır. Sofi Mirza Efendi'nin bir küçüğüdür. Bediüzzaman'ın amcası Koluz'dan sonraki ikinci amcasıdır.

Hacı'nın mezarı Nurs köyündedir fakat mezarının yeri tam olarak bilinmemektedir. Yine de tahminî olarak bir mezar yeri vardır. Mezarın Nurs köyünde olduğu kesindir. Hizan ve Nurs köyünde yaptığımız araştırmalarda Bediüzzaman'ın bu ikinci amcası Hacı'ya dayanan akrabalarını tespit ettik. Fakat Hacı hakkında büyük ölçüde bilgiye ulaşamadık.

Hacı'ya dayanan akrabalarının anlattığı bilgiler daha ziyade yakın yıllara kadar yaşayan fakat şimdilerde aralarında olmayan oğlu Molla Davud'dan sağlığında alınan ve Molla Davud'un oğullarından alınan bilgilerdir.

Bu bilgiler şöyledir:

Hacı, Sofi Mirza Efendi'nin bir küçüğüdür. Hacı'nın beş çocuğu olmuştur. Bunların yaş sırasına göre isimleri şöyledir:

- 1- Molla Davud
- 2- Molla Abdullah
- 3- Ubeyd
- 4- Âmine
- 5- Kumri

Nurs köyü ve çevresinde Hacı'nın çocukları ve Hacı'ya dayanan akrabaları hakkında derlediğimiz ve ilk ağızlardan aldığımız bilgiler şöyledir:

1- Molla Davud

Hacı'nın oğludur. Molla Davudûn Kamil ve Şamil isminde iki çocuğu vardır ve hâlen hayattadırlar. Nurs'un Livar mezrasında oturmaktadırlar. Kendileri Nurs'un en yaşlılarındandır.

Molla Davud, Bediüzzaman Hazretlerinin Van'da kaldığı yıllarda, Norşin Camii'nde Üstad'ın yanında uzun yıllar kalmış ve ona hizmet etmiştir. Molla Davud, Bediüzzaman Hazretleri'ne son derece bağlıdır ve onun fedakâr talebelerindedir.

Bediüzzaman Hazretleri, Molla Davud'dan Emirdağ Lâhikası'nda bahseder ve şöyle der:

“...Kendi Nurs köyümde, bir tek amcazadem ve talebem Molla Dâvud da (rahmetullâhi aleyh) eski ahbablarım, akrabalarım yanına berzaha gittiğini gördüm.”⁷³

Molla Davud'un Van'da Norşin Camii'nde Beziüzzaman'a hizmet yıllarına ait bir hatırasını, Bediüzzaman'ın amcası Hacı'ya dayanan akrabalarından Abdülbâki Okur bize gönderdiği bir mektupta şöyle anlatır.

“Üstad, Norşin Camii'nde kaldığı yıllarda bir yere giderken Molla Davud'a 'Ben dönünceye kadar talebelere sen bak.' der. Molla Davud da o sıralar hastalanır. Bediüzzaman geri dönünce Molla Davud'u hasta yatağında yatmış olarak görür.

Bu duruma üzülen Bediüzzaman, Molla Davud'a hitaben, 'Molla Davud, senin hastalığına biraz yardım edeyim.' der ve Molla Davud'un yatağına yatırır. Bu arada abdest almaya giden Molla Davud, geri gelince hastalığı tamamen iyileşir, hastalığından hiçbir eser kalmaz.”

⁷³ Emirdağ Lâhikası-1, s. 173.

Dostum Abdülbâki Okur, bu hatırayı Molla Davud'dan naklen Nurs'un yaşlılarının anlattığını ifade etmiştir. Nurs'ta bulunduğumuz günlerde bize de Nurs'un yaşlıları bu hikâyeyi anlatarak teyid etmişlerdir.

Molla Davud uzun yıllar yaşadıkdan sonra Nurs köyünde Cenâb-ı Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

2- Molla Abdullah

Bediüzzaman'ın amcası Hacı'nın ikinci çocuğudur. Rus ve Ermenilerin Birinci Cihan Harbi sırasında Nurs ve yöresini işgal hareketleri sırasında Molla Abdullah Ruslar tarafından kaçırılmıştır ve kendisinin akıbeti bilinmemektedir. Nursluların anlatıklarına göre muhtemelen Ruslar tarafından şehid edilmiştir.

3- Ubeyd

Ubeyd, Hacı'nın üçüncü çocuğudur. Bu da aynen ağabeyi Molla Abdullah gibi Ruslar tarafından kaçırılmıştır. Akıbeti bilinmemektedir. Hacı'nın oğlu Ubeyd ile Bediüzzaman'ın büyük ablası Dürriye'nin oğlu Ubeyd'i –ikisinin de isminin aynı olması hasebiyle– karıştırmamak lâzımdır.

4- Âmine

Âmine, Hacı'nın dördüncü çocuğudur. Âmine'nin halen hayatta olan iki torunu vardır. İsimleri, Hacı Tahir ve Abdülbâki'dir. İkisi de hayattadır ve Nurs köyünde ikamet etmektedirler. Âmine'nin mezarı Nurs köyündedir.

5- Kumri

Kumri, Hacı'nın beşinci çocuğudur. Nurs köyünde bulunan mezarı Nurs kabristanındadır. Hayatta kalan iki torunu vardır. İsimleri Salih ve Nezir'dir.

Bediüzzaman'ın amcası Hacı'ya dayanan, Hizan ve Nurs köyü civarındaki akrabaları şunlardır:

1- Molla Davud

Hacı'nın oğludur. Bediüzzaman'ın eski talebelerindedir. Yukarıda bir nebze bahsedilen zâttır. Mezarı Nurs köyündedir.

2- Hacı Kâmil Okur

Molla Davud'un oğludur. 1988'de vefat etmiştir. Mezarı Nurs köyündedir.

3- Hacı Şamil Okur

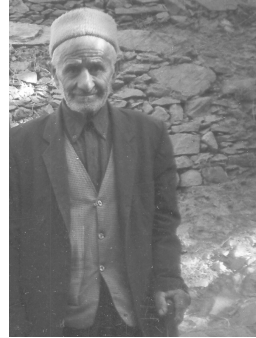
1927 Nurs doğumludur. Nurs'un Livar mezrasında oturmaktadır. Halen hayattadır. Yedi evlâdı vardır. Evlâtlarından beşi erkek, ikisi kızdır. Hacı ve İsa Okur'un ağabeyidir. İki kardeşi de Nurs'un Livar mezrasında oturmaktadır.

4- Hacı Tahir Okur

1950 doğumludur. Hacı Kâmil'in oğludur. Nurs köyünde oturur. Halen hayattadır. Sekiz çocuğu vardır. Çocuklarının dördü kız, dördü de erkektir. Babası Kâmil Okur, 1948'de Bediüzzaman'ı Emirdağ'da ziyaret etmiştir. Bediüzzaman'a ceviz karışımı bal ve Nurs suyundan götürerek ikram etmiş, Bediüzzaman da ona mukabil bir seccadesini ve bir de külâhını vermiştir.

Hacı Kâmil Okur

Hacı Şamil Okur

Hacı Tahir Okur

Abdullatif Okur

5- Abdullatif Okur:

1951 doğumludur. Nurs köyünde oturmaktadır. Hacı Kâmil'in oğludur. On çocuğu vardır. Üçü kız, yedisi erkektir. Köy hizmetleri Hizan müdürlüğünde çalışmaktadır.

6- Abdülbâki Okur

1952 doğumludur. Hacı'nın oğlu olan Molla Davud'un oğludur. Hâlen İstanbul'un Yenibosna semtinde oturmaktadır. Ender isimli bir erkek çocuk sahibidir.

Bediüzzaman'ın Üçüncü Amcası

MEHMI

Nursî ailesinin ileri gelen zâtlarından Mehmi, Sofi Mirza Efendi'nin ikinci küçük kardeşidir. Bediüzzaman Hazretleri'nin de üçüncü amcasıdır.

Nurs köyünde yaptığımız araştırmalarda, Mehmi'nin akrabalarından ve Nurs köyü ve çevresinde oturan yaşlılardan aldığımız bilgiler şunlardır:

Mehmi, Nurs'un sevilen ve sayılan insanlarından. Çevresinde nazik, iyi kalpli, yardım etmeyi seven, temiz ve dindar biri olarak tanınırdı.

Nurs köyünde doğan Mehmi, yine Nurs köyünde rahmet-i Rahman'a kavuşmuştur. Vefat tarihini kesin olarak bilen yoktur.

Nursî ailesinin ileri gelenlerinden son mümtaz bir zât olduğundan, Nurs ve çevresinde ona dayanan akrabaları çoğunlukta dır.

Mehmi'nin mezarı Nur köyünün kabristanında olduğunun bilinmesine karşın şimdiki nesilce, diğer birçok Nursî ailesinde olduğu gibi, yeri kesin olarak bilinmemektedir. Tahminî olarak bazı yerler Mehmi'nin mezarı diye gösterilmektedir.

Mübarek Nursî ailesinin bu değerli şahsiyetinin üç çocuğu vardır. Üçü de erkek olan çocuklarının isimleri şöyledir:

- 1- Abdurrahman,
- 2- Reşid,
- 3- Kasım.

Şimdi de Mehmi'nin bu üç çocuğu hakkında elde ettiğimiz bilgileri aktaralım.

1- Abdurrahman

Abdurrahman, Mehmi'nin üç çocuğundan en büyüğüdür. Nurslu yaşlıların bize anlattıklarına göre, Abdurrahman'ın ne zaman vefat ettiği bilinmemektedir. Bu zât hakkında bilinen tek bilgi, mezarının Nurs'ta olduğudur. Abdurrahman'ın İsa, İhsan ve Çerkez isminde üç torunu vardır.

2- Reşid

Mehmi'nin ikinci çocuğudur. Rus Harbi'nde Bahçesaray'da (Müküs) Birinci Cihan Harbi'nde şehid düşmüştür. İki torunu olduğu söylenir. Torunlarından birinin ismi Mehmed'dir.

3- Kasım

Bediüzzaman Hazretleri'nin amcası Mehmi'nin üçüncü ve son evlâdıdır. Bu da aynen diğer kardeşi Abdurrahman gibi Rus Harbi'nde Ruslar tarafından kaçırılmıştır. Daha sonraları da akıbeti hakkında bilgi alınamamıştır. Kendisi muhtemelen şehid edilmiştir.

Kasım'ın dört torunu olduğu söylenmektedir. Bunların üçünün erkek, birinin de kız olduğu fakat hiçbirinin hayatta olmadığı beyan edilmiştir.

Bediüzzaman'ın, amcası Mehmi'ye dayanan, Hizan ve Nurs köyü civarındaki akrabaları şunlardır:

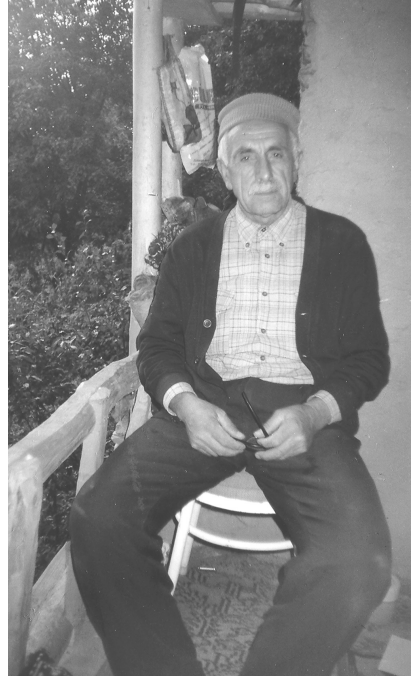
Bediüzzaman Hazretlerinin üçüncü ve son amcası Mehmi'ye dayanan Hizan, Nurs köyü ve çevresinde birçok akrabası bulunmaktadır.

Bu yörelerde yaptığımız araştırmalarda Mehmi'ye dayanan akrabaları şöyledir:

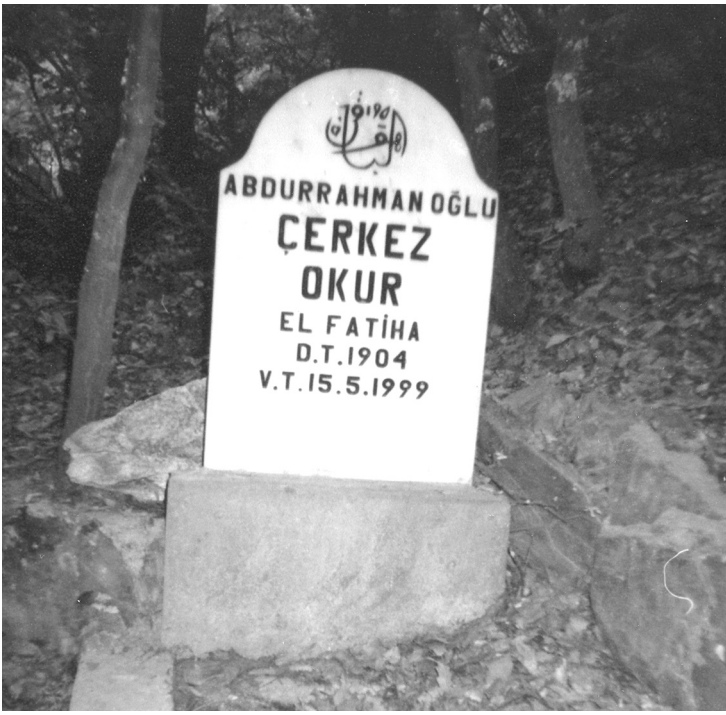
1- Hacı İsa Okur

1935 doğumludur. Nurs köyünde oturmaktadır. Nurs köyünün en yaşlılarından. Hâlen hayattadır. Babasının adı Çerkez'dir. Çerkez'in mezarı da Nurs köyündedir. Çerkez, Mehmi'nin oğlu Abdurrahman'ın oğludur.

İsa Okur, Bediüzzaman'ın babası Sofi Mirza'ya ait olan tarlasının şimdiki sahibidir. Ayrıca "Bediüzzaman'ın ceviz ağacı" olarak bilinen ceviz ağacı da bu tarlada bulunmaktadır. İsa Okur'un altı çocuğu vardır. İsimleri şöyledir:

Hacı İsa Okur

Hacı İsa Okur'un Babası Çerkez Okur'un Nurs Köyündeki Kabri

- 1- Adil,
- 2- Süleyman,
- 3- Cemil,
- 4- Bahri,
- 5- Nuriye,
- 6- Narı,

Kendisi Nursî ailesi hakkında oldukça sağlam bilgilere sahiptir. “Bediüzzaman’ın Bilinmeyen Akrabaları” adlı çalışmamızı Nurs köyünde sürdürürken, Nurs köyünde bulunan ve Bediüzzaman’ın amcalarından Mehmi’ye dayanan Hacı İsa Okur, yıllar önce vefat eden ninesinden duyduğu bir anekdotu, ondan naklen bize şöyle anlatmıştır:

“Ninem bize anlatırdı. Derdi ki; Said yedi yaşlarında iken geceleri evde yatmıyordu. Akşamları evden çıkıp giderdi ve sabah olunca eve gelirdi.”

2- İsmet Okur

1941 doğumludur. Nurs köyünde oturmaktadır. İsmet Okur, Hacı Mehmed'in oğludur. Hacı Mehmed de Reşid'in torunudur. Reşid ise Mehmi'nin oğludur. İsmet Okur'un dördü erkek, dokuzu kız olmak üzere on üç çocuğu vardır. Nursî ailesi hakkında bilgi verenlerdendir.

İsmet Okur

3- Hacı Mehmed Okur

Hacı Mehmed Okur 1955 doğumludur. Babasının adı Ubeyd'dir. Ubeyd ise Kasım'ın oğludur. Kasım da Mehmi'nin oğludur. Hacı Mehmed Okur hâlen Hizan'da oturmakta ve saatçilikle uğraşmaktadır. "Saatçi" lakabıyla tanınmaktadır.

Hacı Mehmet Okur

4- İhsan Okur

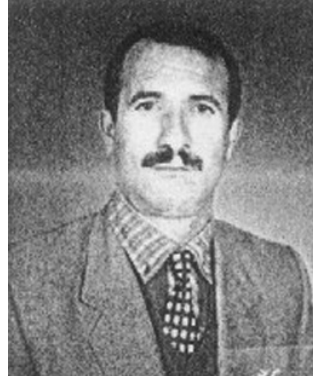
1950 doğumludur. Nurs köyünde doğmuştur. İhsan Okur'un babasının ismi Çerkez'dir. Çerkez ise Abdurrahman'ın oğludur. Abdurrahman Mehmi'nin oğludur. 1978 yılından itibaren Nurs'tan Hizan'a yerleşmiş, Hizan'da toptan gıda malzemelerinin satışıyla uğraşmaktadır.

İhsan Okur

5- Hikmet Okur:

1963 doğumludur. Hizan'da oturmaktadır. Tapu dairesinde memur olarak görev yapmaktadır. Babasının adı Ubeyd'dir. Ubeyd ise Kasım'ın oğludur. Kasım da Mehmi'nin oğludur.

*Hikmet Okur***6- Sıddık Okur:**

1957 Nurs köyü doğumludur. Ticaretle meşguldür. Babasının adı Meran'dır. Meran da Selman'ın oğludur. Selman ise Mehmi'nin oğlu Abdurrahman'ın oğludur. Evli ve altı çocuk babasıdır.

*Sabri Okur***7- Sabri Okur:**

Nurs köyünde doğmuştur. Siirt İmam Hatip Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul'a yerleşmiştir. Hâlen İstanbul'da hayatını sürdürmektedir.

NURSÎ AİLESİ SOY AĞACI

MİRZA REŞAN

MİRZA HALİD

HIZIR

ALİ

KOLUZ	SOFİ MİRZA	HACI	MEHMI
Hakkındaki bilgiler	Hakkındaki bilgiler	Hakkındaki bilgiler	Hakkındaki bilgiler
<p>1- Bir oğlu olmuştur. İsmi Arif'tir.</p> <p>2- Bediüzzaman'ın en büyük amcasıdır.</p> <p>3- Arif'in mezarı Nurs'tadır.</p> <p>4- Koluz'un mezarının Nurs'ta olduğu Nurs'lu yaşlılarca söylenir.</p> <p>5- Hakkında daha fazla bir bilgiye ulaşılamamıştır.</p>	<p>a- Bediüzzaman'ın babasıdır.</p> <p>b- Mezarı Nurs köyündedir.</p> <p>c- Safiyetine binaen "Sofi" lakabı ile anılır.</p> <p>d- 1920 de vefat etmiştir, seyyid'tir.</p> <p>e- Babasının adı Ali'dir.</p> <p>-NURİYE HANIM-</p> <p>a- Bediüzzaman'ın annesidir.</p> <p>b- Hizan'ın Bilkan köyündendir.</p> <p>c- Babasının adı Tahir'dir.</p> <p>d- Mezarı Nurs köyündedir.</p> <p>e- 1913'te vefat etmiştir. Seyyid'tir.</p> <p>1- DÜRRIYE (Durri): En büyük kız çocuğu.</p> <p>a- Nurs Deresi'nde şehiden gark olmuştur.</p> <p>b- Ubeyd adında bir çocuğu vardı. I. Cihan Harbinde dayısı Bediüzzaman'la birlikte Ruslara karşı çarpışırken şehid düşmüştür.</p>	<p>a- Bediüzzaman'ın en büyük ikinci amcasıdır.</p> <p>b- Beş çocuğu vardır.</p> <p>1- MOLLA DAVUD</p> <p>a- Kâmil ve Şamil isminde iki çocuğu vardır.</p> <p>b- Şamil Nurs'un Livar mezarındadır. Hayattadır.</p> <p>c- Mezarı Nurs köyündedir.</p> <p>2- MOLLA ABDULLAH</p> <p>Rus Harbi'nde Ruslar tarafından götürülmüştür. Akıbeti bilinmemektedir.</p>	<p>a- Bediüzzaman'ın en büyük üçüncü amcasıdır.</p> <p>b- Üç çocuğu vardır.</p> <p>1- ABDURRAHMAN</p> <p>a- Mezarı Nurs'tadır. Mezar yeri bilinmemektedir.</p> <p>b- İsa, İhsan, Abdurrahman isminde üç torunu vardır.</p> <p>2- REŞİD</p> <p>a- Mehmi'nin ikinci çocuğudur.</p> <p>b- Rus Harbi'nde Müküs'te şehid edilmiştir.</p>

KOLUZ	SOFİ MİRZA	HACI	MEHMİ
Hakkındaki bilgiler	Hakkındaki bilgiler	Hakkındaki bilgiler	Hakkındaki bilgiler
	<p>2- HANIM: a- Kocas ı âlim bir zat olan Molla Said'tir. b- Kendisi de büyük bir âlimedir. c- Kocas ıyla birlikte Şam taraflar ına yerleşmiştir. d- Sedy e içinde Kâbe'yi tavaf ederken vefat etmiştir.</p> <p>3- ABDULLAH (Molla Abdullah): a- Derin bir âlimdir. b- İki çocu ğu vardır. c- Mezar ı Nurs köyündedir.</p> <p>4- SAİD (NURSİ)-BEDİÜZZAMAN- a- Evlenmemiştir. b- Risale-i Nur Külliyyat ı'nın müellifidir. c- Mezar ı meçhuldür.</p> <p>5- MEHMED OKUR (Molla Mehmed): a- Öz evladı yoktur. b- Zübeyir adında bir evlatlığı vardır. c- Uzun yıllar Nurs'ta imamlık yapmıştır. d- Mezar ı Nurs köyündedir.</p> <p>6- ABDÜLMECİD NURSİ (ÜNLÜKUL): a- Evliya torunu Rabia Hanım'la evlenmiştir. b- Beş çocu ğu vardır. Suad isimli evladından iki torun sahibidir. (Seyda-Serkan) c- Kızı Saadet hayattadır. d- Mezar ı Konya'dadır.</p> <p>7- MERCAN a- Feke İbrahim'le evlenmiştir. b- Bişar ve Nazife adında iki çocu ğu vardır. c- Kızı Nazife'nin hayatta olan yedi torunu vardır.</p>	<p>3- UBEYD Rus Harbi'nde Ruslar tarafından götürülmüş veya şehid edilmiştir.</p> <p>4- AMİNE İki torunu vardır. İsimleri; Tahir ve Abdülbaki'dir.</p> <p>5- KUMRİ</p>	<p>3- KASIM a- Mehmi'nin üçüncü çocu ğudur. b- Dört torunu vardır. c- Rus Harbi'nde Ruslar tarafından şehid edilmiştir.</p> <p>Not: Mehmi'nin ne zaman vefat ettiğini bilen yoktur. Mezar ının Nurs köyünde olduğunu Nurs'un yaşlıları ifade etmişlerdir.</p>

BİBLİYOGRAFYA

Abdulkadir Badıllı, *Mufasssal Tarihçe-i Hayat*, Timaş Yayınları.

Ahmed Özer, *İki Ünlü Kul*, Işık Yayınları İstanbul 2003.

AnaBritanica Genel Kültür Ansiklopedisi, Ana Yayıncılık.

Bediüzzaman Said Nursî, *Asâ-yı Musa*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007.

————— *Barla Lâhikası*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007.

————— *Emirdağ Lâhikası*, Yeniaysa Neşriyat.

————— *Emirdağ Lâhikası 1-2*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007.

————— *Kastamonu Lâhikası*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007.

————— *Mektubat*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007.

————— *Muhakemat*, Sözler Yayınevi, 1977.

————— *Muhakemat*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007.

————— *Lem'alar*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007.

————— *Sözler*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007.

————— *Şualar*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007.

————— *Tarihçe-i Hayat*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2007.

M. Fethullah Gülen, *Kırık Testi-4 Ümit Burcu*, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları, İstanbul 2005.

Halil Uslu, *Bediüzzaman'ın Kardeşi Abdülmecid Nursî*, Yeni Asya Neşriyat.

İhsan Kâsım Salihî, *Kendi Dilinden Bediüzzaman*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2008.

Latif Erdoğan, *Küçük Dünyam*,

Necmeddin Şahiner, *Bilinmeyen Taraflarıyla Said Nursî*, Nesil Yayınları, İstanbul 1979.

————— *Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursî'yi Anlatıyor*, Nesil Yayınları, İstanbul 2003.

————— *Nurs Yolu*, Yeni Asya Yayınları 1977.

<http://www.hizan.gen.tr>